

DIAGNOZA LOKALNYCH ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH

PYZDRY 2014

Małopolskie
Centrum
Profilaktyki

MCP

MAŁOPOLSKIE CENTRUM PROFILAKTYKI
KRAKÓW

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
Uwagi	4
Część I: Ogólna charakterystyka gminy Pyzdry.....	5
Położenie i dane administracyjne	5
Najważniejsze dane demograficzne.....	5
Lokalny rynek pracy	6
Bezrobocie w gminie	6
Zatrudnienie	6
Zasoby w obszarze zdrowia i pomocy społecznej.....	6
Zasoby w obszarze edukacji.....	6
Zasoby pozarządowe	7
Problemy społeczne gminy Pyzdry	8
Problemy w obszarze pomocy społecznej.....	8
Problemy związane z bezpieczeństwem lokalnym	10
Działalność w zakresie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	12
Działania profilaktyczne dla młodzieży	13
Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	14
Część II: Problemy społeczne w świadomości mieszkańców gminy.	16
Percepcja alkoholu i problemów alkoholowych na tle innych problemów społecznych gminy	16
Postawy wobec alkoholu dorosłych mieszkańców gminy.....	19
Spożycie alkoholu przez mieszkańców gminy.....	19
Opinie na temat alkoholu	22
Postawy wobec narkotyków dorosłych mieszkańców gminy.....	22
Postawy wobec problemów alkoholowych pracowników/właścicieli punktów sprzedaży alkoholu	24
Pracownicy punktów sprzedaży wobec alkoholu (opinie i postawy)	24
Pracownicy punktów sprzedaży wobec wyrobów tytoniowych	26
Młodzież w gminie Pyzdry wobec problemów związanych z paleniem papierosów i piciem alkoholu.....	28
Palenie papierosów.....	28
Picie alkoholu	32
Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną.....	35
Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym	38
Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy	39
Przemoc w doświadczeniach młodzieży.....	40
Młodzież a inne zagrożenia.....	44
Komputer i Internet w życiu młodzieży	44

Młodzież a cyberprzemoc	45
Doświadczenia seksualne w opinii młodzieży gimnazjalnej.....	46
Podsumowanie	47
Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych	47
Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach	49
Bibliografia:	51
Spis publikacji:	51
Źródła internetowe:	52

Wstęp

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań diagnostycznych, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych w środowisku osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży w gminie. Dodatkowo celem raportu jest zarysowanie skali zjawiska, jakim jest przemoc w środowisku lokalnym, zarówno domowym jak i szkolnym.

Szczególną wartością raportu jest fakt, że dane obiektywne pochodzące z gminnych statystyk (urzędu gminy, ośrodka pomocy społecznej, Policji) uzupełnia subiektywna ocena problemów społecznych gminy dokonana przez jej mieszkańców. Opinie mieszkańców na temat problemów gminy, a szczególnie zjawisk związanych ze spożyciem alkoholu uzyskane zostały w drodze badań ankietowych przeprowadzonych w gminie wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

- 1) Dorośli mieszkańcy gminy i miasta
- 2) Dzieci i młodzież szkolna z terenu gminy i miasta
- 3) Sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

Tak szeroki zakres prowadzonych badań pozwoli na kompleksową ocenę zjawisk związanych ze stosowaniem wybranych substancji psychoaktywnych i potencjalnych szkód nimi powodowanych w badanej społeczności lokalnej.

Badania prowadzone były na terenie Gminy Pyzdry w 2014 roku. Przedstawione dane zebrane zostały w drodze badania ankietowego.

Uwagi

1. *Wszystkie dane dotyczące Gminy Pyzdry umieszczone zostały w raporcie dzięki uprzejmości Koordynatora Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, na podstawie przesłanej metryczki.*
2. *Dodatkowych informacji udzielamy telefonicznie: 12 263-63-60 w godzinach pracy biura tj. pon-pt od 8⁰⁰ do 16⁰⁰ lub mail: biuro@mcp.org.pl*

Część I: Ogólna charakterystyka gminy Pyzdry

Położenie i dane administracyjne

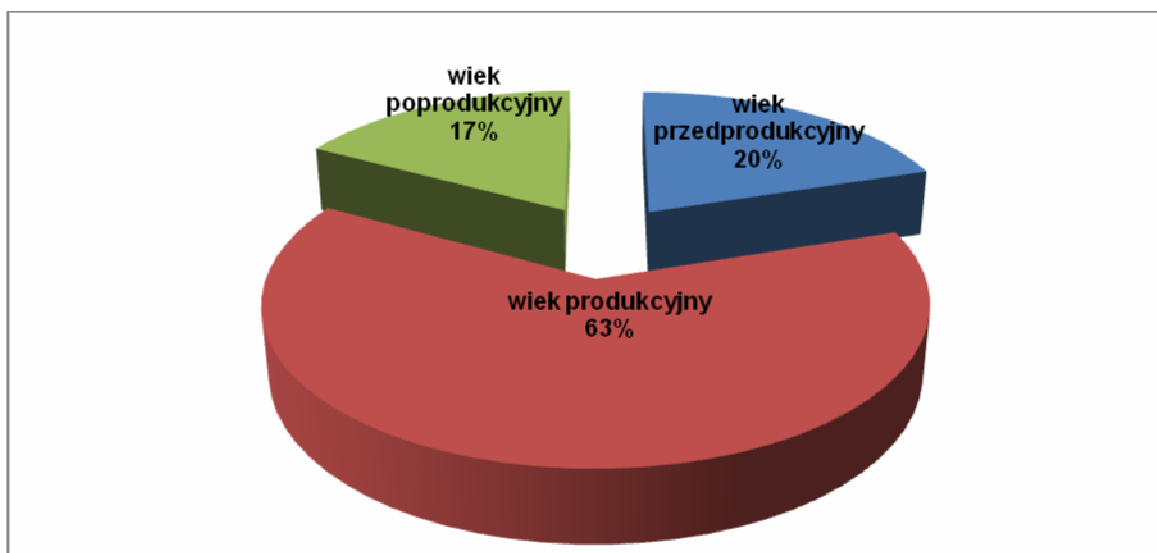
Gmina Pyzdry położona jest w centralnej części województwa wielkopolskiego i południowo - Strona | 5
wschodniej części powiatu wrzesińskiego. Powierzchnia gminy wynosi 138 km² (w tym miasto 12 km²).

Najważniejsze dane demograficzne

Ludność gminy Pyzdry w 2012 roku wynosiła 7476 osób (w tym w mieście - 3292). Gmina charakteryzuje się niskim wskaźnikiem zaludnienia (53 osoby/km²) w porównaniu do średniej krajowej, wynoszącej 123 osób/km².¹ Podobnie jak w populacji ogólnopolskiej, w której daje się zaobserwować liczebną przewagę kobiet nad mężczyznami, w gminie na 100 mężczyzn przypada 103 kobiety.

Interesująca z punktu widzenia potencjalnych problemów społecznych, wydaje się być analiza ludności pod kątem struktury wieku. W 2012 roku w gminie Pyzdry odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wynosił 17% i był podobny do populacji ogólnopolskiej (17,8%); odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym stanowił 20% populacji ogólnej - i był wyższy od populacji ogólnopolskiej (18,3%). Największy udział miały osoby w wieku produkcyjnym, (mężczyźni: 15-64; kobiety 15-59), których odsetek wynosił 63% populacji mieszkańców gminy (63,9% w skali kraju).²

Wykres 1: Struktura demograficzna ludności w gminie Pyzdry (dane w procentach)

Źródło: Dane GUS 2012

¹ Baza Demograficzna – Tablice predefiniowane – Wyniki badań bieżących; Stan i struktura ludności; Ludność według płci i miast

² www.stat.gov.pl

Pod koniec 2012 roku w gminie na 100 osób w wieku produkcyjnym, przypadało 58,9 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Lokalny rynek pracy

Strona | 6

Bezrobocie w gminie

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Pyzdry w 2014 roku wynosiła 427 osób (PUP Września, stan na 30.04.2014). Wśród zarejestrowanych bezrobotnych kobiety stanowiły 239. Warto jednak pamiętać także o tzw. bezrobociu ukrytym, związanym z faktem, iż część niepracujących osób z terenu gminy nie jest rejestrowana w Urzędzie Pracy.

Zatrudnienie

Na terenie gminy na koniec 2012 roku miało siedzibę 556 podmiotów gospodarczych w tym w sektorze rolniczym 51, budowlanym 124 i przemysłowym 61 (według rejestru REGON, stan na 31.12.2012).³

Lokalne zasoby gminy

Zasoby w obszarze zdrowia i pomocy społecznej

Potrzeby mieszkańców w zakresie zarówno podstawowej, jak i specjalistycznej opieki medycznej zabezpiecza 1 przychodnia (GUS, stan na 31.12.2012.). Wsparcie z zakresu pomocy społecznej świadczy funkcjonujący na terenie Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Punkt Konsultacyjny dla osób z problemem alkoholowym i ich rodzin oraz przeciwdziałania przemocy udzielający osobom uprawnionym różnych form pomocy w zakresie przewidzianym ustawą.

Zasoby w obszarze edukacji

W gminie funkcjonują: 1 przedszkole, 5 szkół podstawowych oraz 1 gimnazjum (GUS, stan na 31.12.2012). Funkcje edukacyjne w gminie pełnią również Gminna Biblioteka Publiczna oraz Centrum Kultury, Sportu i Promocji.

³ www.stat.gov.pl

Zasoby pozarządowe

W gminie funkcjonuje szereg organizacji pozarządowych, które mogą stanowić lokalne partnerstwo dla działań w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, w tym problemów alkoholowych w gminie. Tworzenie aliansów w działaniach społecznych jest niezbędnym elementem ich efektywności, stąd warto uwzględnić potencjał tkwiący w nieformalnych systemach lokalnego wsparcia. Struktury pozarządowe działające na terenie gminy przedstawia Tabela 1.

Strona | 7

Tabela 1: Struktury pozarządowe działające na terenie gminy

- Fundacja Rozwoju Gminy Pyzdry
- Lokalna Organizacja Turystyczna „Puszcza Pyzdrska”
- Miejski Klub sportowy „Warta Pyzdry”
- Ochotnicza Straż Pożarna w Pyzdrach
- Pyzdrowski Klub Karate „Do Shotokan”
- Pyzdrowski Klub Sportowy „Nike”
- Stowarzyszenie Badań i Rozwoju Procesu Nauczania i Uczenia się Matematyki Mathesis
- Towarzystwo Kulturalne „Echo Pyzdr”
- Towarzystwo Turystyki Wodnej „Perkoz”
- Uczniowski Klub Sportowy „PSG”
- Uczniowski Klub Sportowy Pyzdrowskie Centrum Taekwon-Do

Źródło: Bazy danych NGO,

Z zaprezentowanej powyżej listy, co najmniej kilka organizacji pozarządowych, które w obszarze swojej działalności mają działanie na rzecz poprawy, jakości życia różnych grup mieszkańców gminy, może stać się potencjalnym partnerem w rozwiązywaniu problemów alkoholowych w gminie.

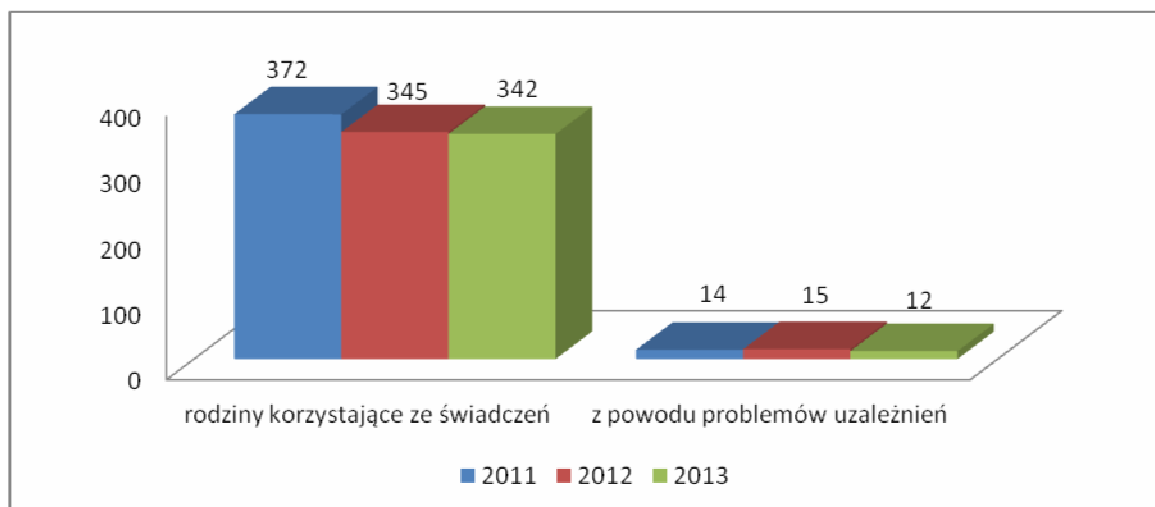
Problemy społeczne gminy Pyzdry

Problemy w obszarze pomocy społecznej

Od 2011 roku można zaobserwować spadek liczby rodzin korzystających ze świadczeń w ramach pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (2011 – 372 rodzin, 2012 – 345 rodzin, 2013 – 342 rodziny). Jednocześnie na przestrzeni ostatnich trzech lat zmniejszyła się także liczba rodzin wspomaganych z powodu problemów uzależnień.

Strona | 8

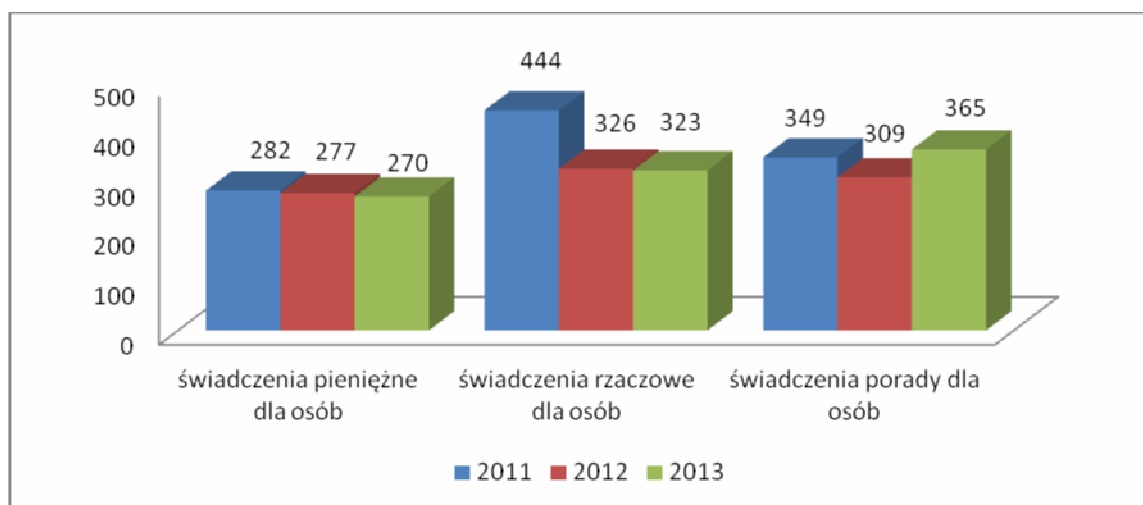
Wykres 2: Ilość rodzin korzystających z pomocy MOPS w latach 2011 – 2013.

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Wśród form udzielanego wsparcia dominują świadczenia rzeczowe, w ubiegłym roku wsparcie tego rodzaju otrzymały 323 osoby.

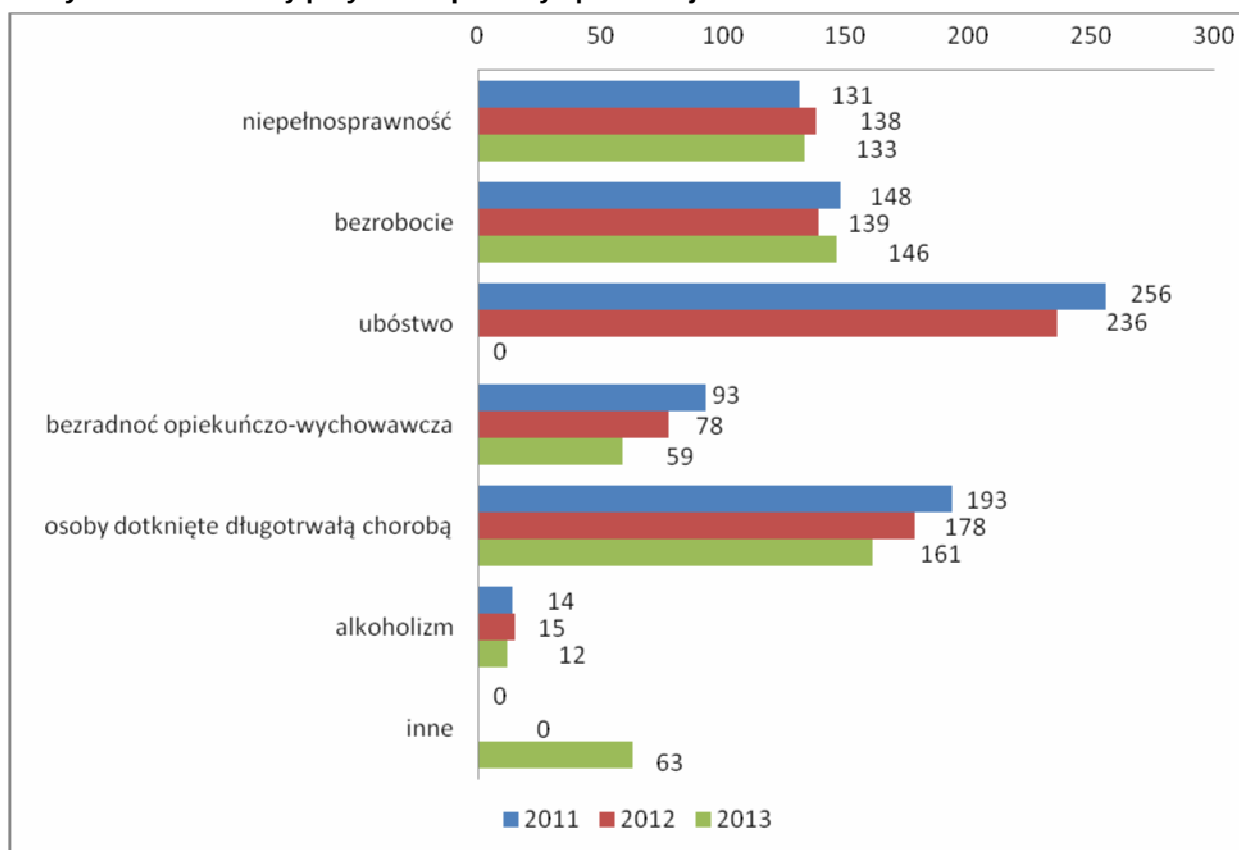
Wykres 3: Formy pomocy z MOPS w latach 2011 – 2013.

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Analiza powodów, dla których na przestrzeni ostatnich trzech lat była udzielana pomoc osobom potrzebującym w gminie wskazuje, że najczęściej pretendują do udzielania pomocy społecznej problemy o charakterze materialnym, będące konsekwencją różnych trudnych wydarzeń życiowych. Strukturę udzielonej pomocy w zależności od powodu, dla którego pomoc została udzielona w trzech ostatnich latach, tj., 2011, 2012 i 2013, prezentuje poniższy wykres.

Wykres 4: Powody przyznania pomocy społecznej

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Największy udział w strukturze udzielanej pomocy ma pomoc udzielana z powodu ubóstwa. Na przestrzeni ostatnich trzech lat na tym samym poziomie utrzymała się skala pomocy świadczonej z powodu bezrobocia, niepełnosprawności czy też długotrwała choroba. Niewątpliwie są to czynniki często współwystępujące, które są powodem niemożności samodzielnego zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych, a co za tym idzie generujące konieczność zwrócenia się o pomoc do ośrodka pomocy społecznej. Rzadziej pomoc udzielana jest z powodu alkoholizmu czy bezradności opiekuńczo-wychowawczej.

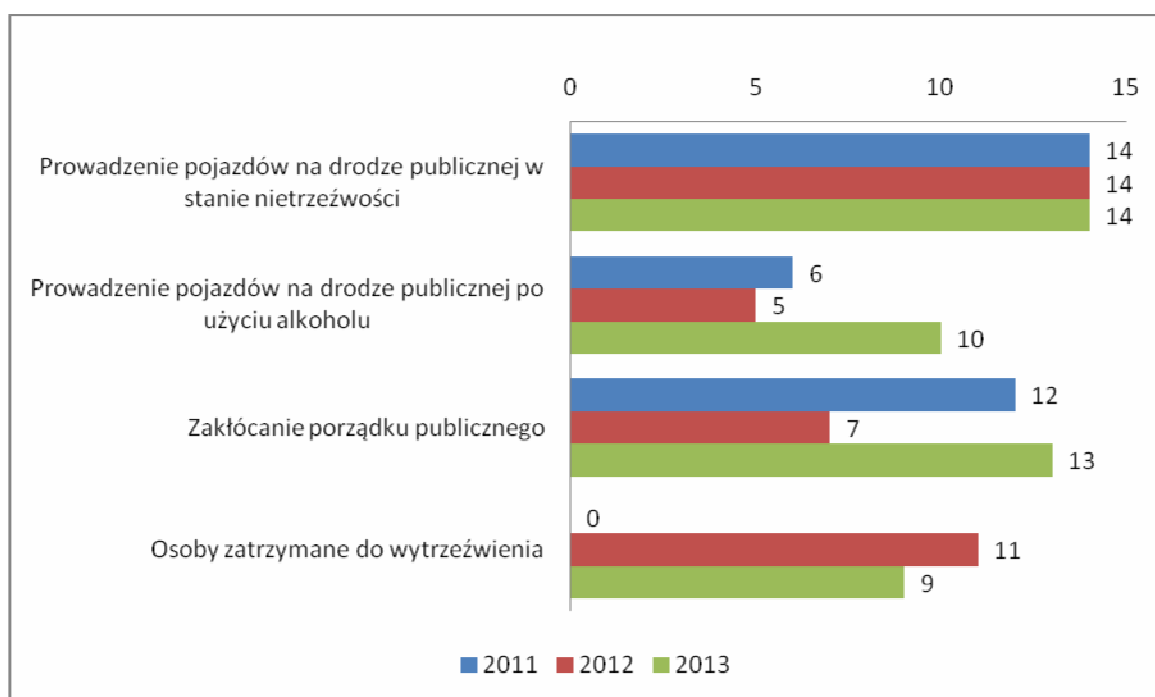
Problemy związane z bezpieczeństwem lokalnym

Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu

Strona | 10

Spośród czynów karalnych w gminie Pyzdry popełnionych pod wpływem środków odurzających, dominuje prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości, utrzymuje się na tym samym poziomie od 3 lat (14 przypadków w 2011 roku, 14 przypadków w 2012 roku i 14 w 2013 roku).

Wykres 5: Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu i środków odurzających w latach 2011 – 2013

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Przemoc w rodzinie

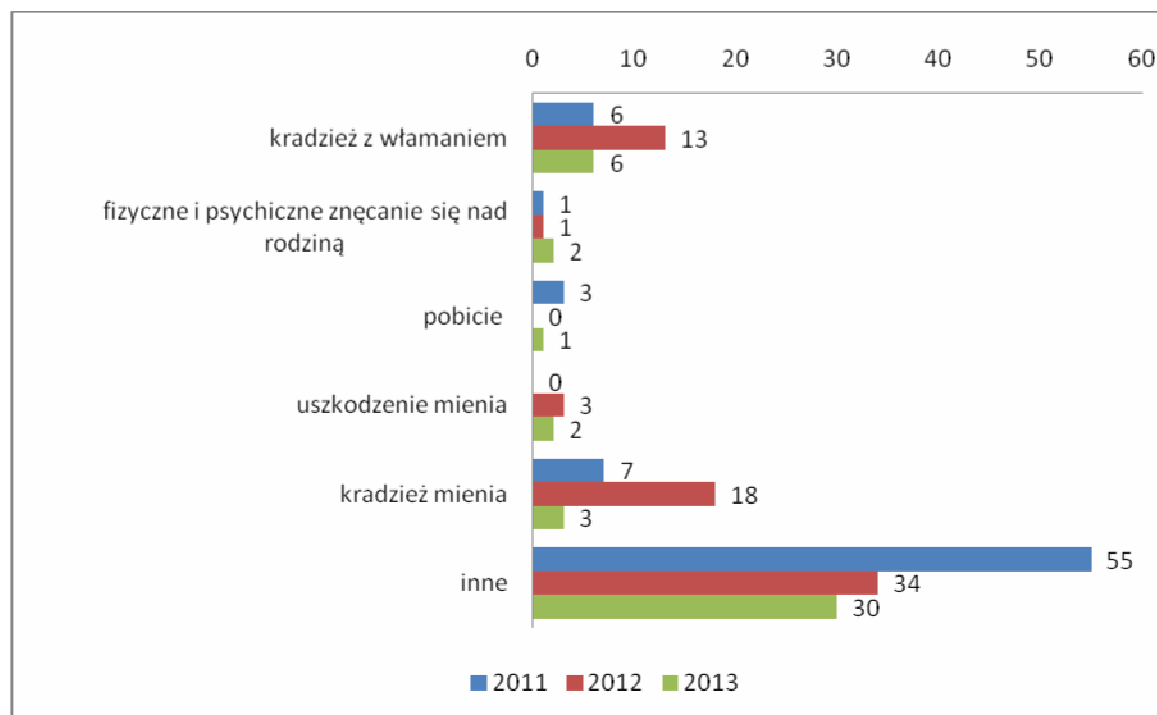
Spośród działań przestępczych zanotowanych w mieście, należy zwrócić szczególną uwagę na te, które dotyczą funkcjonowania rodziny i świadczą o jej dysfunkcjonalności, a co za tym idzie konieczności kompensowania jej braków. Nierzadko pierwszy sygnał o tym, że w rodzinie dzieje się coś złego to wezwanie Policji do tzw. „awantury domowej” przez sąsiadów lub uczestników zajścia.

W 2011 roku zanotowano w gminie 194 interwencje Policji, brak jest danych, jeśli chodzi o interwencje dotyczące przemocy w rodzinie, ofiar przemocy było 9 w tym 2 kobiety oraz 7 dzieci. Sprawcami byli sami mężczyźni. W 2012 roku liczba interwencji policyjnych była niższa (183 interwencje), lecz liczba ofiar była wyższa 26 ofiar w tym 10 kobiet oraz 16 dzieci. W kolejnym roku

ilość interwencji to 190 przypadków, liczba ofiar przemocy w rodzinie to ogółem 14 osób w tym 6 kobiet i 8 dzieci, natomiast sprawców było 5 (mężczyźni).

Biorąc pod uwagę ogólne statystyki przestępstw popełnianych na terenie miasta te, które dotyczą funkcjonowania rodziny mają w nich niewielki udział, lecz są ogromnie ważne ze względu na swój patogeniczny charakter.

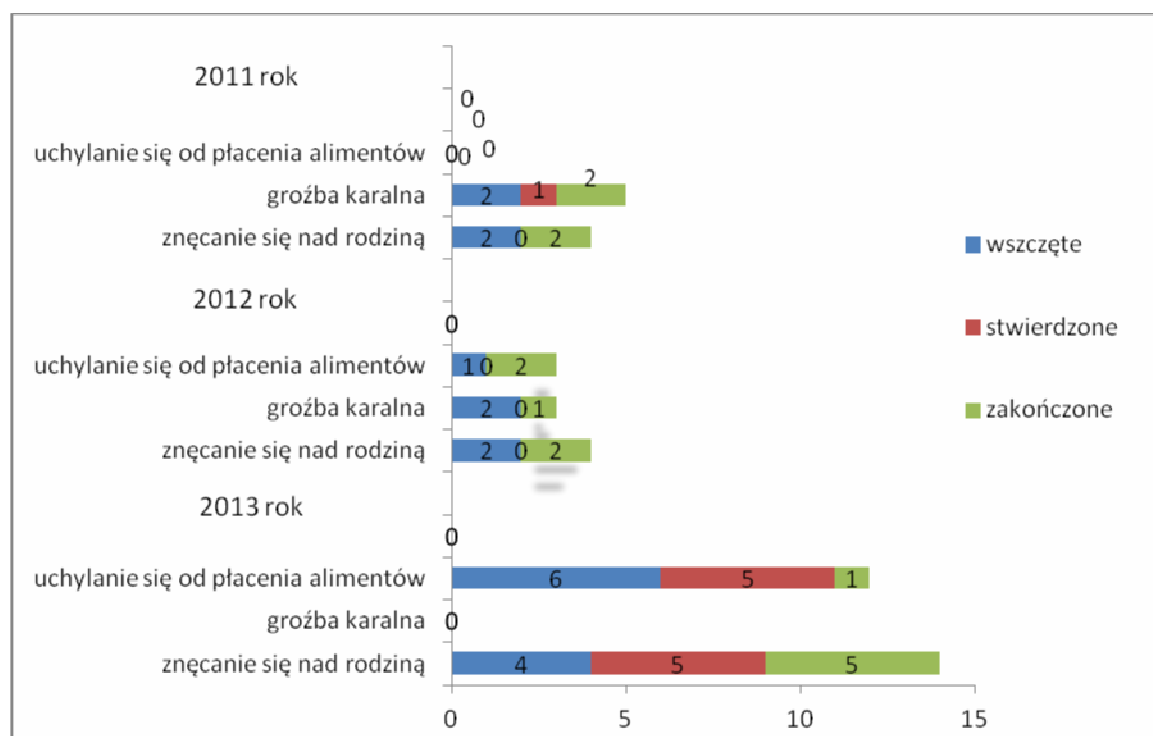
Wykres 6: Przestępstwa na terenie gminy w latach 2011 – 2013

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Statystyki za trzy ostatnie lata, dotyczące wszczętych postępowań w sprawach karnych z obszaru funkcjonowania rodziny nie są w gminie wysokie. Na przestrzeni ostatnich trzech lat, wśród wszczynanych postępowań nie prowadzono żadnego przypadku dotyczącego rozpijania małoletniego.

Wykres 7: Liczba postępowań w gminie latach 2011 – 2013 (wszczęte, stwierdzone, zakończone)

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

W ramach interwencji podejmowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie, w związku z procedurą „Niebieskich Kart” w 2011 roku sporządzono 2 wnioski, które skierowano do MGOPS. Natomiast w 2012 roku było 10 wniosków, które również skierowano do MGOPS, a w 2013 roku liczba wniosków była niższa (6), z czego pięć skierowano do MGOPS a jeden do Sądu.

Działalność w zakresie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Osobą odpowiedzialną w gminie za działania w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych jest Pełnomocnik Burmistrza ds. uzależnień, a także Przewodniczący Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, jako realizator działań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Do ich zadań należy diagnozowanie, planowanie, realizacja oraz koordynacja wszelkich działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Celem podejmowanych działań jest zwiększenie dostępu mieszkańców gminy do profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz wiedzy w dziedzinie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych uzależnień.

Działania te obejmują, m.in.:

- Specjalistyczną pomoc rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i inne uzależnienia, szczególnie z zakresu przemocy w rodzinie i ochrony przed tym zjawiskiem,
- Realizowanie programów z zakresu integralnej profilaktyki skierowanej do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców,
- Zapewnienie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i członków ich rodzin,
- Nadzór nad realizacją zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z uzależnień oraz integracji społecznej osób uzależnionych,
- Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży w szczególności sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonym demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniem,

Przewodnicząca i MGOPS współpracuje z lokalnymi realizatorami zadań w zakresie profilaktyki uzależnień, do których należą m.in. placówki oświatowe i wychowawcze.

Działania profilaktyczne dla młodzieży

Wśród działań profilaktycznych, podejmowanych w gminie Pyzdry, należy wymienić programy profilaktyczne realizowane na rzecz dzieci i młodzieży gminnych szkół. Dzięki nim młodzi ludzie mają szansę wypracowania właściwych postaw wobec używek takich jak papierosy, alkohol czy narkotyki.

W 2011 roku w realizowanych programach uczestniczyło 237 uczniów oraz 5 nauczycieli, były to takie programy jak: Kampania Profilaktyczna „Stop- dla dymu papierosowego i narkotyków”

W 2012 roku realizowano kampanię profilaktyczną organizowaną przez młodzieżowych liderów zdrowia, w której wzięło udział 248 uczniów oraz 5 nauczycieli.

W minionym roku w warsztatach profilaktycznych – uzależnienia ciąg dalszy uczestniczyło 298 uczniów oraz 50 nauczycieli,

W ramach prowadzonych oddziaływań gmina organizuje kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych oraz pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Również programy i przedsięwzięcia profilaktyczne opracowywane i realizowane przez młodzież, skierowane do grup rówieśniczych np. kluby dyskusyjne, dyskoteki bezalkoholowe, audycje radiowe itp., w których w 2013 roku wzięło udział 250 osób.

W gminie Pyzdry działają 4 świetlice, które opiekują się 77 dziećmi, w tym 11 dzieci z rodzin z problemem alkoholowym.

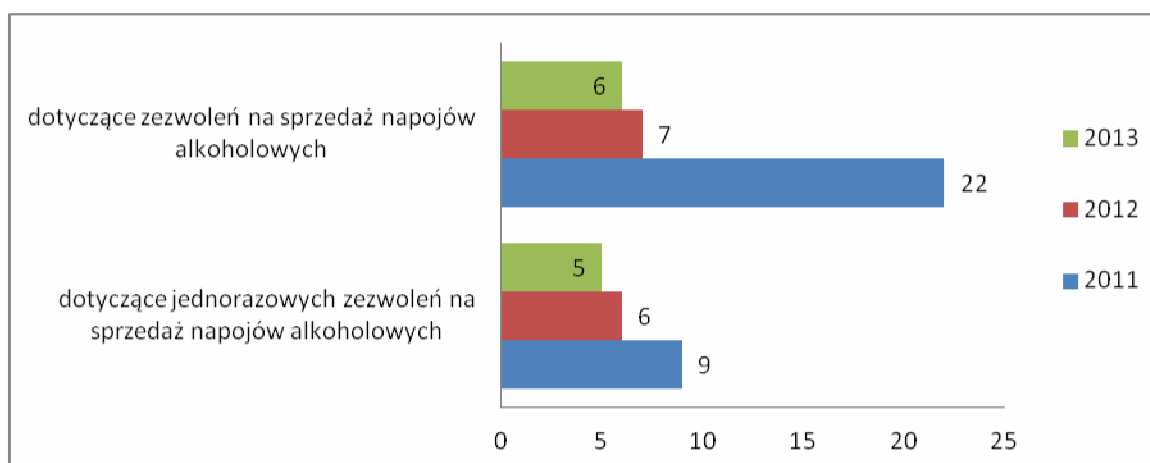
Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

W gminie działa Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, będąca organem pomocniczym gminy w zakresie prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu. Komisja zbiera się, rozpatrując na posiedzeniach różnorodne sprawy mieszczące się w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. W 2013 roku zorganizowano 5 posiedzeń Komisji, również przeprowadzono 108 rozmów z osobami mającymi lub mogącymi mieć problem związany z nadużywaniem alkoholu. Jednym z zadań KRPA jest kontrolowanie punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w gminie Pyzdry w 2013 roku przeprowadzono takie kontrole, również w minionym roku odbył się zakup kontrolowany.

W ramach realizacji zadań członkowie Komisji zajmują się otrzymanymi wnioskami o leczenie odwykowe. W 2011 do KRPA wpłynęło 7 wniosków o leczenie odwykowe, również zlecono przeprowadzenie 7 badań przez biegłych oraz skierowano 7 spraw do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego. Natomiast w 2012 roku wpłynęły 2 wnioski, również zlecono 2 badania biegłym sądowym i także 2 wnioski skierowano do Sądu. W 2013 roku sytuacja była identyczna jak poprzednim.

W toku posiedzeń Komisja podejmuje także postanowienia w sprawie wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Poniższy wykres prezentuje dane na ten temat:

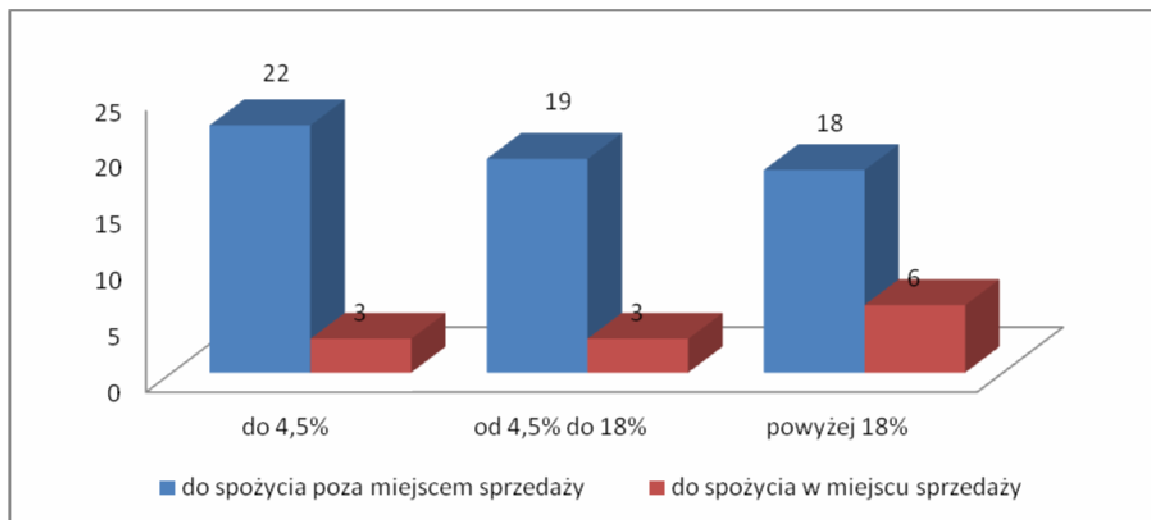
Wykres 8: Wydane postanowienia Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Obecnie na terenie gminy działa 30 punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

Wykres 9: Liczba punktów sprzedaży alkoholu w gminie w 2013 roku

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Wiedza o psychologicznych aspektach choroby alkoholowej i mechanizmach przemocy domowej jest niezwykle potrzebna w pracy socjalnej i dydaktycznej. Stąd członkowie Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pracownicy MGOPS oraz nauczyciele szkół gminnych stale podnoszą swoje kompetencje w zakresie pracy z osobami zagrożonymi tymi dysfunkcjami.

Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest organem pomocniczym gminy w zakresie zwiększania dostępności wsparcia kierowanego do osób uzależnionych oraz ich bliskich.

Rodziny borykające się z problemem uzależnień lub przemocy w rodzinie, mogą otrzymać wsparcie w Punkcie Konsultacyjnym przeciw przemocy w rodzinie. W 2011 roku z pomocy Punktu skorzystało 26 rodzin z problemem alkoholowym, w 2012 było 39 rodzin z problemem alkoholowym. Natomiast w 2013 roku z pomocy Punktu korzystało 11 rodzin.

Formy pomocy świadczonej przez Punkt Konsultacyjny obejmują:

- Udzielania pomocy osobom z problemem alkoholowym oraz narkotykowym
- Udzielanie pomocy osobom z problemem przemocy fizycznej i psychicznej
- Udzielanie pomocy osobom z problemami emocjonalnymi
- Udzielania pomocy osobom, u których występują problemy rodzinne

Część II: Problemy społeczne w świadomości mieszkańców gminy.

Dla określenia postaw mieszkańców gminy wobec potencjalnych problemów społecznych związanych z używaniem wybranych substancji psychoaktywnych oraz przemocą w rodzinie, w gminie Pyzdry przeprowadzono badania ankietowe w trzech grupach respondentów, reprezentujących:

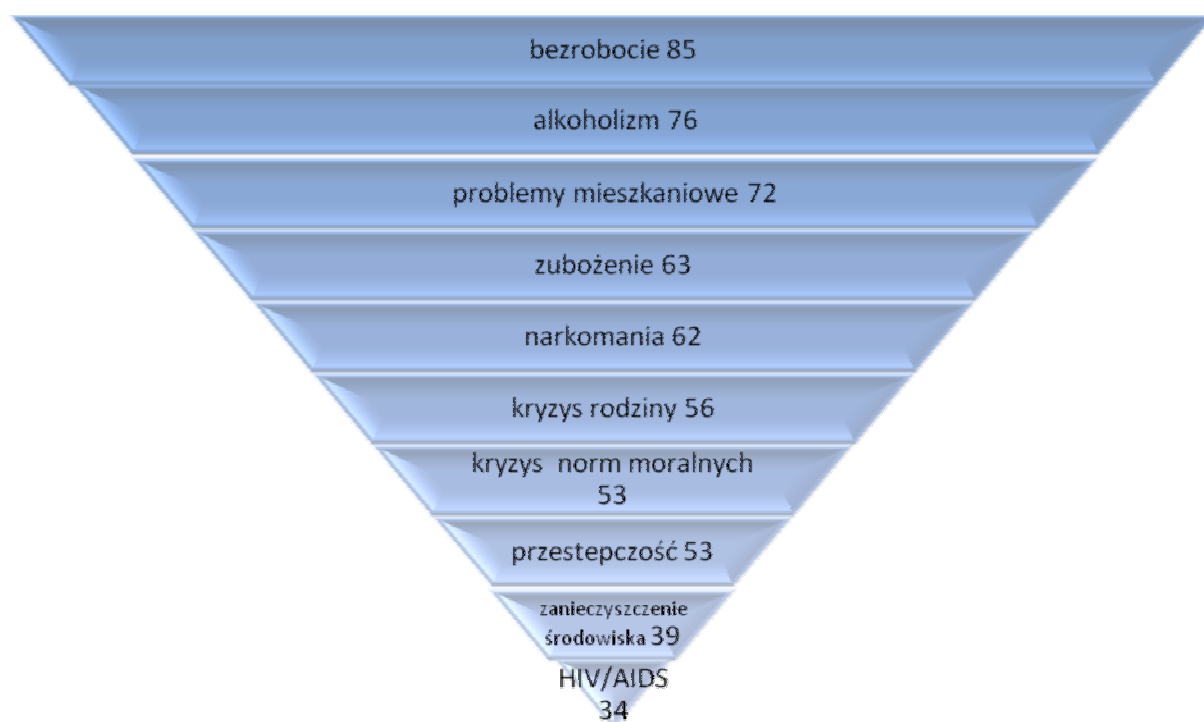
Strona | 16

1. **Dorosłych mieszkańców gminy** – badania przeprowadzono na reprezentatywnej grupie 100 osób, w której 60% stanowiły kobiety a 40% mężczyźni,
2. **Uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych gminy** – badania zrealizowano wśród 322 uczniów,
3. **Pracowników punktów sprzedaży alkoholu gminy** (27 osób, wśród których 93% stanowiły kobiety a 7% - mężczyźni).

Percepcja alkoholu i problemów alkoholowych na tle innych problemów społecznych gminy

Mieszkańcy gminy Pyzdry, poproszeni o oszacowanie skali występowania różnych problemów społecznych w gminie na pierwszym miejscu usytuowali bezrobocie, uznając je za najbardziej palący problem pociągający za sobą szereg innych konsekwencji o charakterze psychologicznym i społecznym (Diagram 1).

Diagram 1: Uszeregowanie problemów społecznych gminy przez mieszkańców wraz z ilością osób określających problem, jako istotny lub bardzo istotny.

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków.

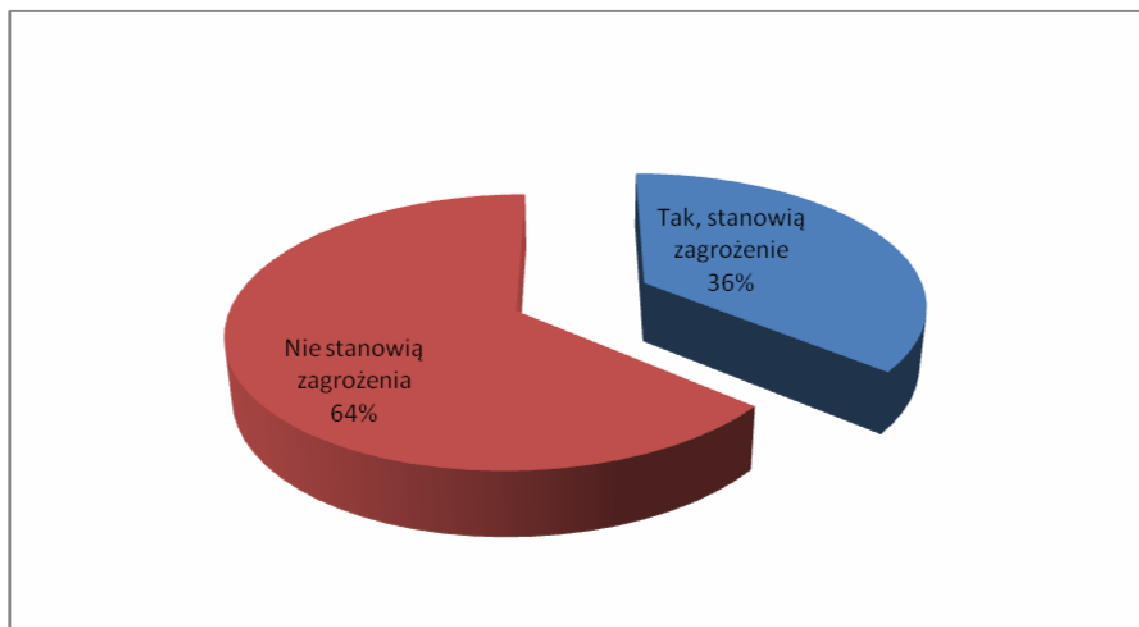
Zmiany polityczne i ustrojowe zainicjowane w Polsce po 1989 roku spowodowały gwałtowne przeobrażenia zarówno ekonomicznych jak i społecznych reguł życia codziennego. Ubocznym skutkiem wprowadzanych reform transformacyjnych był wysoki wskaźnik bezrobocia, który niestety wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie.

Na pierwszej pozycji pod względem wagi spośród problemów społecznych, mieszkańcy gminy wskazują na bezrobocie, które niestety dość skutecznie wplata się w problematykę alkoholizmu i problemów mieszkaniowych.

Kolejnymi, najbardziej uciążliwym dla mieszkańców, trudnościami jest zubożenie, narkomania, oraz kryzys rodziny. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż stosunkowo niską pozycję na skali problemów gminy zajęła przestępczość. Mieszkańcy przyznali jej trzecie miejsce od końca, przed problemami powodowanymi HIV i AIDS.

Triadę najbardziej palących problemów w gminie stanowią, więc bezrobocie, alkoholizm i problemy mieszkaniowe. Problem alkoholizmu zajął stosunkowo wysoką pozycję na skali problemów gminy i wielu mieszkańców dostrzega jego negatywne oddziaływanie. W ocenie 36% badanych pijący alkohol stanowią potencjalne zagrożenie bezpieczeństwa w środowisku lokalnym, natomiast pozostałe 64% badanych neguje takie zagrożenie.

Wykres 10: Czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa lokalnego?
(dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków.

W zakresie oceny poziomu rozpowszechnienia zjawiska picia alkoholu w środowisku lokalnym, mieszkańcy gminy skłaniają się ku stwierdzeniu, iż spożycie alkoholu jedynie nieznacznie się zmienia i mimo coraz powszechniejszej wiedzy na temat zagrożeń, jakie niesie ze sobą choroba alkoholowa, sposób używania alkoholu pozostaje ten sam.

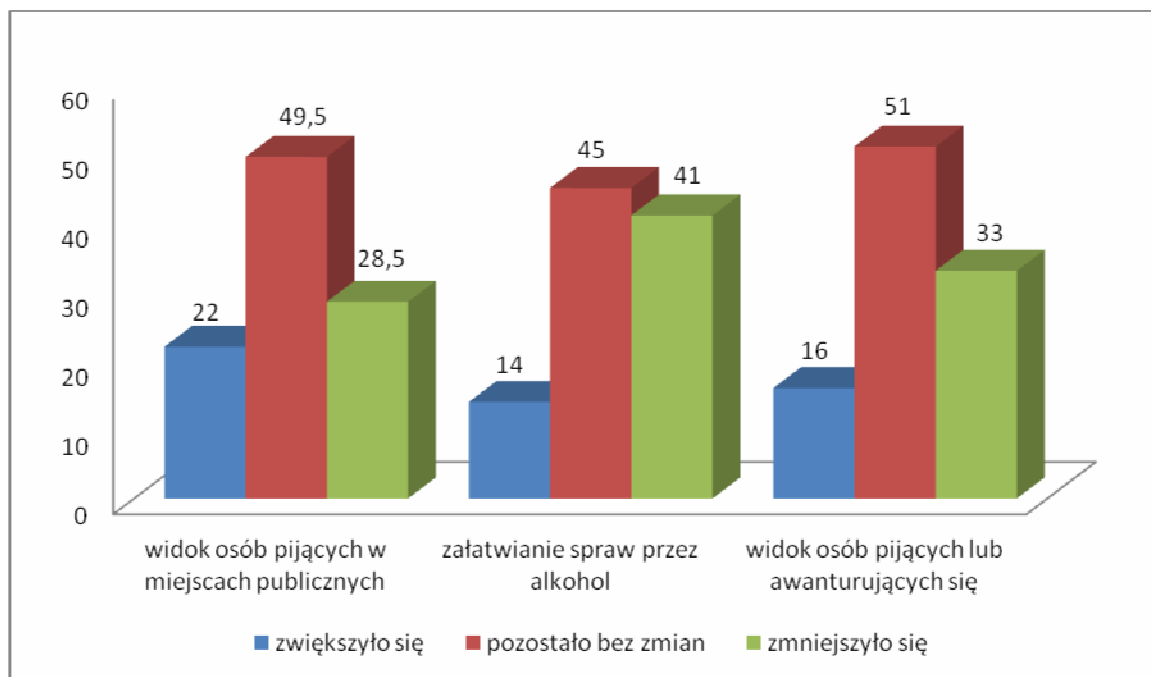
Zdaniem 36% badanych, spożycie alkoholu zdecydowanie wzrosło na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat, przy czym dotyczy to zarówno pijących dorosłych jak i młodych ludzi. 43% respondentów uważa, że sytuacja jest taka sama od wielu lat i nie dają się zauważyć żadne istotne zmiany w tym obszarze. Trzeba jednak zauważyć, że 21% respondentów uznało nawet, że spożycie alkoholu na przestrzeni ostatniej dekady zmalało znacznie.

Interesująca z punktu widzenia percepcji problemów alkoholowych w środowisku jest ocena mieszkańców pewnych szczególnych zjawisk społecznych związanych z piciem alkoholu. Należą do nich kulturowo uwarunkowane zjawiska takie jak: „załatwianie” różnych spraw „przez alkohol”, kultura picia alkoholu, oraz tzw. widoczność osób pijących w środowisku. Jak pokazują wyniki badań, część respondentów dostrzega pozytywne zmiany w obszarze tych zjawisk.

41% badanych zauważa, iż popularny kiedyś zwyczaj rozstrzygania ważnych spraw z wykorzystaniem alkoholu tzw. „załatwianie” spraw przez alkohol jest coraz rzadziej realizowany. 14% badanych uważa, iż zjawisko to jest bardziej dostrzegalne niż przed laty, a 43% badanych jest zdania, że sytuacja w tym zakresie jest taka sama od wielu lat, nie zmieniając się na lepsze ani gorsze.

Badani mieszkańcy oceniają negatywnie zmiany w zakresie kultury picia alkoholu. Spośród mieszkańców gminy 33% uważa, że kultura picia alkoholu poprawiła się w ostatnich latach w Polsce, a co za tym idzie, rzadziej zauważalne są takie zjawiska jak upijanie się oraz awantury po alkoholu. Pozostali - uważają wręcz przeciwnie – wskazując, iż kultura picia jest na tym samym lub niższym poziomie.

Wykres 11: Ocena zjawisk kulturowych związanych z piciem alkoholu (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków.

Zjawiskiem ciągle obecnym w środowisku jest, zdaniem badanych, widok osób pijących w miejscach publicznych. 49,5% uważa, że sytuacja w tym zakresie jest taka sama od wielu lat, nie zmieniając się na lepsze ani gorsze. 22% ocenia, że to zjawisko jest jeszcze bardziej dostrzegalne niż przed laty, chociaż 28,5% wysuwa tezę o poprawie stanu rzeczy w tym zakresie.

Podsumowując – należy stwierdzić, że mieszkańcy gminy uznają problemy związane z alkoholem za bardzo znaczące w ich środowisku, a sporo mieszkańców czuje bezpośrednie zagrożenie swojego bezpieczeństwa ze strony osób pijących. Część mieszkańców gminy dostrzega również obecność osób pijących w swoim środowisku i pozostawiającą wiele do życzenia „polską” kulturę picia.

Postawy wobec alkoholu dorosłych mieszkańców gminy

Spożycie alkoholu przez mieszkańców gminy

Spożycie alkoholu w Polsce od wielu już lat utrzymuje się ciągle na wysokim poziomie. O ile w latach dziewięćdziesiątych średnie spożycie szacowano na 6-7 litrów czystego alkoholu na głowę statystycznego Polaka, o tyle w roku 2005 było to już prawie 8 litrów, a w roku 2007 – 9,1 litra.⁴ Cytowane dane są wyliczane na podstawie rejestrowanej sprzedaży napojów alkoholowych, a jak szacują specjaliści – poza rejestrowanym obiegiem znajduje się ok. 30% transakcji. Polacy piją dużo, często przekraczając tzw. „próg trzeźwości”, a przy tym piją coraz młodsi ludzie.⁵ Nowe style życia, otwarcie granic, wymienialność towarów i usług spowodowały gwałtowny wzrost popytu na różnego rodzaju substancje psychoaktywne, w tym na alkohol.⁶ Lata dziewięćdziesiąte, a w ich ramach przemiany transformacyjne spowodowały liberalizację polityki alkoholowej i wzrost globalnej konsumpcji.⁷

Nie sposób wymienić wszystkich szkód powodowanych nadużywaniem alkoholu, ale warto wspomnieć choćby o zdrowotnej degradacji pijących (alkohol uważany jest za jeden z ważniejszych czynników zwiększających ryzyko przedwczesnego zgonu, szczególnie wśród mężczyzn), a także o szkodach społecznych (przestępstwa, wypadki drogowe, wypadki w pracy, przemoc, rozpad rodziny) oraz ekonomicznych.⁸

Pomimo, iż wyżej wymienione szkody są daleko idące i wymiennie (finansowo) bardzo wysokie, ciągle nie udaje się opanować zjawiska nadmiernego spożywania alkoholu, zarówno wśród dorosłych jak i młodszych mieszkańców naszego kraju.

⁴ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

⁵ A. Majchrowska, R. Bogusz, Addictions among students – demand for prevention, W: Jackowska I., Iskra M., Borzęcki A., Sztanke K. (red) Higieniczno-środowiskowe uwarunkowania zdrowia, Katedra i Zakład Higieny UM, Lublin 2008, s. 504.

⁶ A. M. Adamek, Substancje psychoaktywne. Świadomość zagrożeń. Wyd. Akademii Medycznej, Poznań 2000, s. 13.

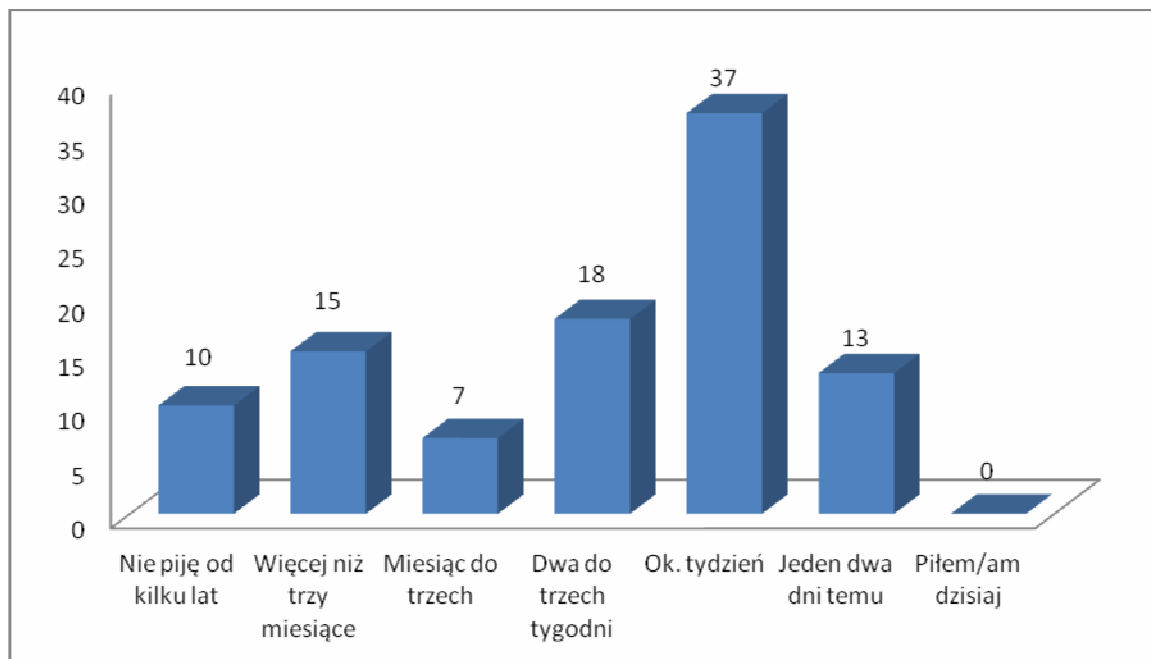
⁷ Moskaiewicz J., Świątkiewicz G. Nadużywanie substancji psychoaktywnych na tle innych problemów społecznych w Polsce, W: Piątkowski W., Brodński W. (red). Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna. Wyd. WSSG, Tycyn 2005, s. 204

⁸ A. Majchrowska, R. Bogusz, Stosowanie substancji psychoaktywnych przez studentów farmacji, W: Domżał-Drzewicka R., Ścibior A., Kaźmierak H. (red) Uzależnienia a rodzina. Wybrane zagadnienia, Wyd. Makmed, Lublin 2008, s.69.

Deklaracje badanych mieszkańców gminy Pyzdry dotyczące aktualnych zachowań związanych ze spożywaniem alkoholu wskazują, że alkohol jest obecny w życiu badanych i to z niemałą częstotliwością.

Wykres 12: Czas, jaki upłynął od ostatniego spożycia alkoholu (dane w procentach)

Strona | 20

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków.

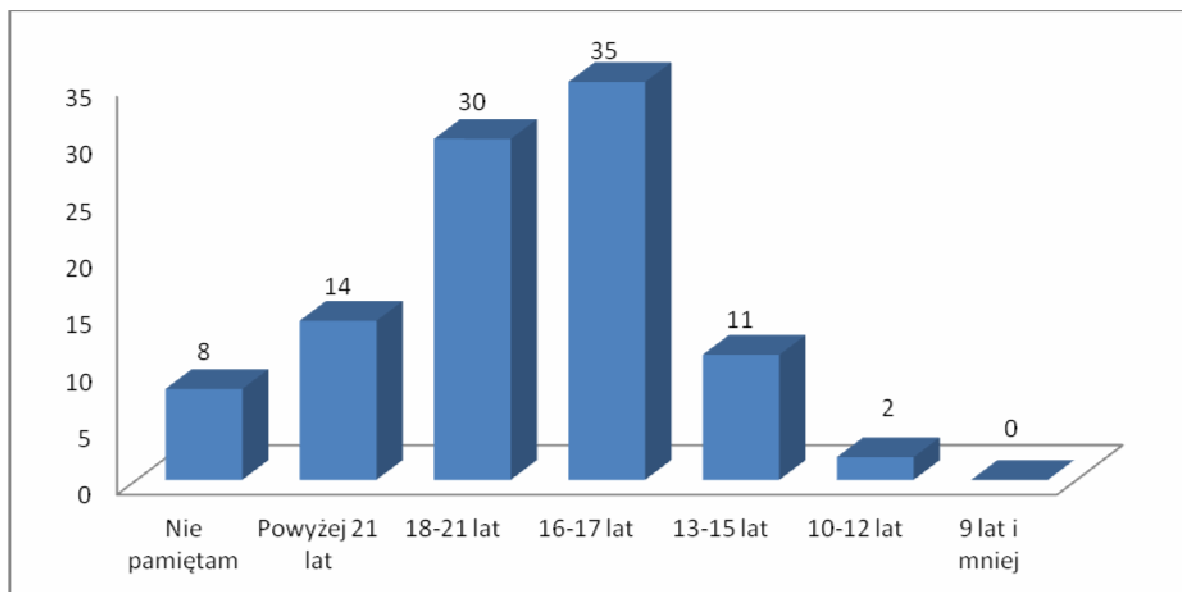
Okazuje się, bowiem, iż w ciągu ostatnich trzech tygodni alkohol piło 68% spośród przebadanych dorosłych mieszkańców gminy, przy czym w ciągu ostatniego tygodnia – 50%. Wśród badanych było tylko 10% abstynentów lub osób, które nie używałyby alkoholu w ciągu ostatnich kilku lat. 15% badanych deklaruje, że nie pije dłużej niż 3 miesiące. Ostatni kontakt z alkoholem w okresie od miesiąca do trzech - deklaruje 7% dorosłych mieszkańców gminy.

Wyniki otrzymane w badaniu dorosłych mieszkańców gminy podobne są do uzyskiwanych w badaniach ogólnopolskich. Najnowsze badania CBOS dotyczące postaw Polaków wobec alkoholu wydają się wskazywać, iż w Polsce dominuje styl rozsądnego i umiarkowanego picia. Częste spożywanie alkoholu deklaruje 11%, zaś umiarkowane i okazjonalne – 69% ogółu społeczeństwa polskiego. Prawie jedna piąta Polaków deklaruje abstynencję.⁹ Przypuszczać można jednak, iż Polacy są zbyt liberalni w ocenie własnego modelu picia, bowiem statystyczny Polak w tym samym roku, w którym przeprowadzone były badania (2007) wypił ponad 9 litrów 100% alkoholu (spirytusu).

Oceniając z perspektywy czasu swój pierwszy kontakt z alkoholem mieszkańcy częściej przyznają, że nastąpił on dosyć wcześnie, w większości przed ukończeniem 18 roku życia. W okresie przed 15 rokiem życia piło alkohol 13% badanych. Powyżej 18 roku życia po raz pierwszy alkohol piło 56% badanych, natomiast 35% zadeklarowało inicjację alkoholową pomiędzy 16 a 17 rokiem życia.

⁹ CBOS, Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych. Komunikat z badań, Warszawa 2007.

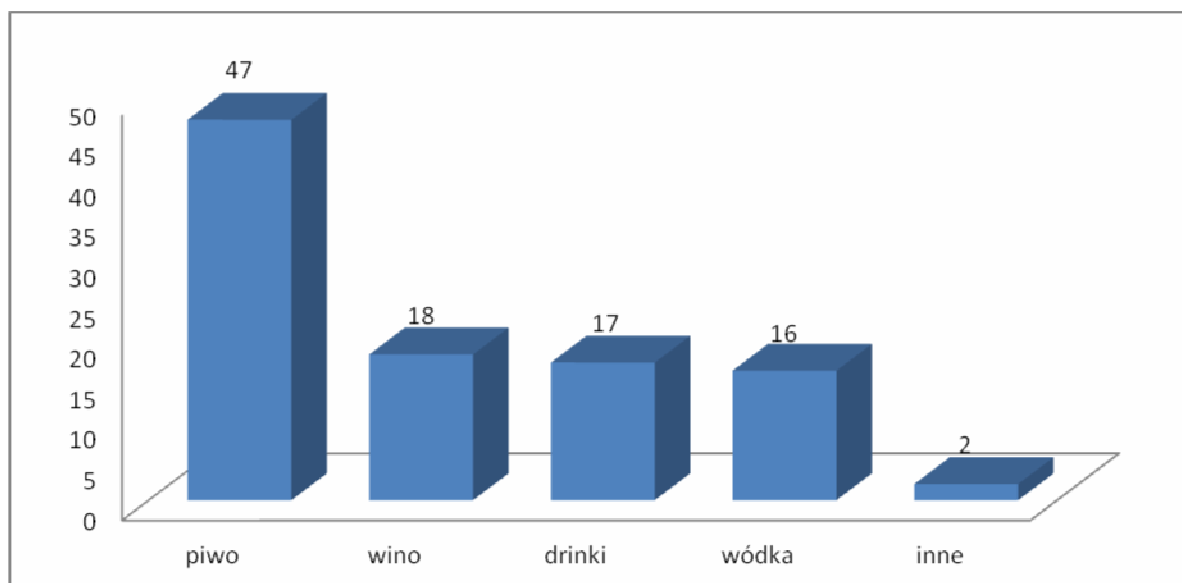
Wykres 13: Pierwszy kontakt z alkoholem dorosłych mieszkańców gminy Pyzdry (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków.

Interesujących danych dostarczają wyniki odpowiedzi na pytanie o rodzaj spożywanego najczęściej alkoholu przez mieszkańców gminy. Otóż okazuje się, że największy udział w strukturze spożycia ma piwo (47%), następnie wino (18%) oraz drinki (17%) i wódka (16%).

Wykres 14: Struktura spożycia alkoholu w gminie (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków.

Z danych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, iż w Polsce największy udział w spożyciu alkoholu ma piwo – prawie 47% ogółu spożycia. Na drugim miejscu

plasują się wyroby spirytusowe – 32, 6%, a wino zajmuje dopiero trzecią pozycję z udziałem ok. 11%. W badanej gminie struktura przedstawia się trochę inaczej.

Opinie na temat alkoholu

Strona | 22

Wyniki badań wskazują na to, że mieszkańcy gminy nie ulegają stereotypom związanym z piciem alkoholu. Spośród badanych 74% potwierdza fakt, iż alkohol zawarty w piwie jest tak samo szkodliwy jak ten zawarty w wódce i innych wyżej procentowych alkoholach. Natomiast 10% uważa, że jest on mniej szkodliwy, a 16% trudno się określić.

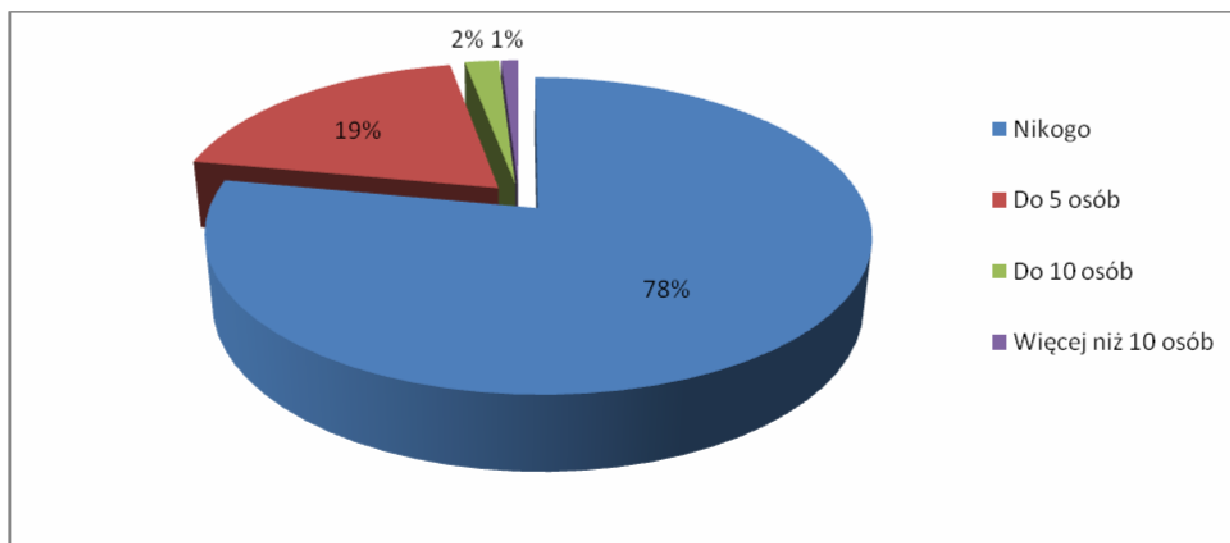
Mieszkańcy nie są radykalni w opiniach na temat dostępności alkoholu. Tylko 49% badanych przesunęłoby dolną granicę wiekową dostępności alkoholu do 21 roku życia. Jednak większość badanych (69%) uważa, że alkohol jest towarem szczególnym, stąd dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany. **Natomiast 50% mieszkańców uważa, że alkohol jest takim samym towarem jak każdy inny i powinien podlegać tylko regułom wolnego rynku. To niebezpieczne przekonanie – biorąc pod uwagę koszty, jakie niesie ze sobą nadużywanie tej substancji.**

Postawy wobec narkotyków dorosłych mieszkańców gminy

Pomimo, iż problem stosowania narkotyków dotyczy głównie ludzi młodych, warto poznać, jakie są postawy dorosłych wobec tej substancji psychoaktywnej.

Spośród badanych mieszkańców gminy większość (78%) nie zna w swoim otoczeniu nikogo, kto używałby narkotyków, choć pozostali wskazują na znajomość od kilku do dziesięciu osób używających narkotyki.

Wykres 15: Znajomość osób używających narkotyków w środowisku badanych (dane w procentach)

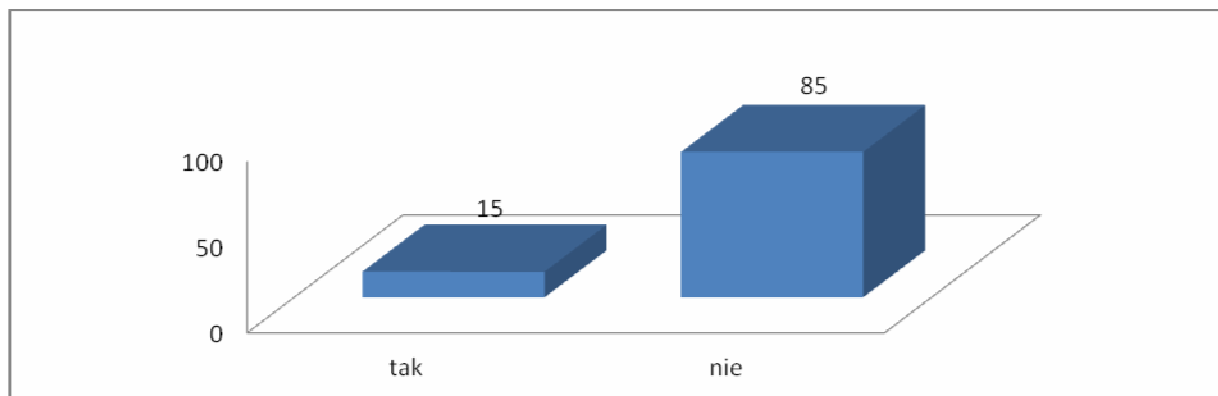

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków.

Warto przypomnieć, że na skali znaczących problemów w gminie narkomania zajmowała stosunkowo wysoką pozycję.

Część badanych osób posiada wiedzę na temat źródeł zaopatrywania się w narkotyki – 15% przebadanych dorosłych mieszkańców gminy wie gdzie i u kogo można je kupić.

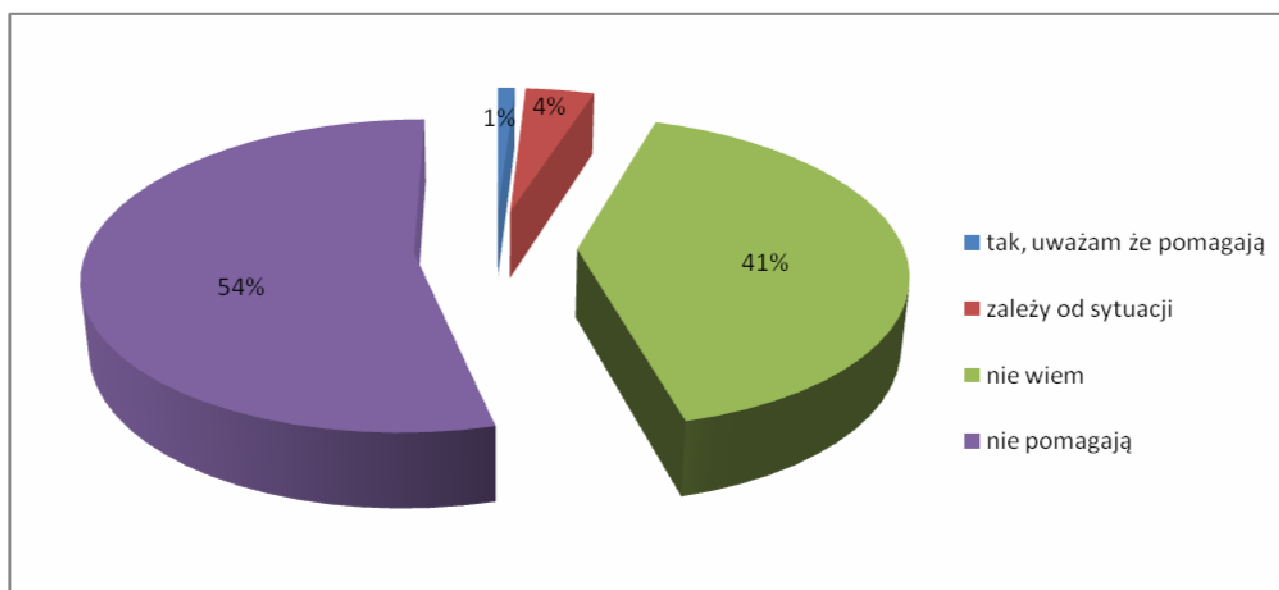
Wykres 16: Czy wiesz gdzie i u kogo można kupić narkotyki (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków.

Sięganie po alkohol w sytuacjach kryzysowych to jeden z sygnałów ryzykowanego picia alkoholu, mogącego grozić uzależnieniem. Również używanie narkotyków w takich sytuacjach nasila ich uzależniające działanie. Badani mieszkańcy gminy raczej nie są skłonni traktować alkoholu i narkotyków za dobry sposób na radzenie sobie ze stresem, choć wyniki badań wskazują na to, że pewna część mieszkańców ma w tym temacie szkodliwe przekonania. Większość badanych mieszkańców (54%) uważa, że nie pomagają one w kryzysie, jednocześnie 4% uzależnia to od konkretnej sytuacji. Niepokojące jest także to, że 41% badanych przyznaje, że nie posiada wiedzy na ten temat.

Wykres 17: Czy alkohol lub narkotyki pomagają w sytuacji kryzysowej? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków.

Mieszkańcy gminy są również radykalni w zakresie poglądów dotyczących szkodliwości substancji zwanych dopalaczami. 94% badanych potwierdza, że działanie tych produktów może być równie szkodliwe, co stosowanie narkotyków, 6% ankietowanych jednak nie uważa dopalaczy za szkodliwe.

Strona | 24

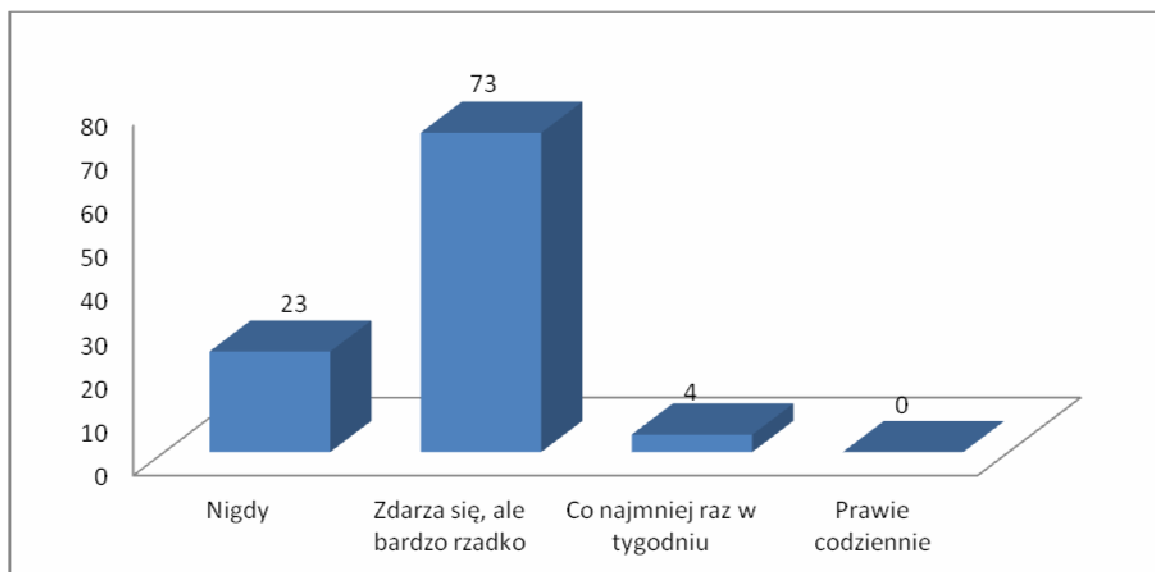
Postawy wobec problemów alkoholowych pracowników/właścicieli punktów sprzedaży alkoholu

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie, są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych mieszkańców gminy.

Pracownicy punktów sprzedaży wobec alkoholu (opinie i postawy)

Jak stwierdzają badani na podstawie własnych doświadczeń, zdarza się, że osoby nieletnie próbują kupić alkohol, choć zdarza się stosunkowo rzadko. Jednocześnie 23% badanych sprzedawców twierdzi, że nigdy nie spotkała się z taką sytuacją.

Wykres 18: Częstotliwość prób zakupu alkoholu przez nieletnich (dane w procentach)

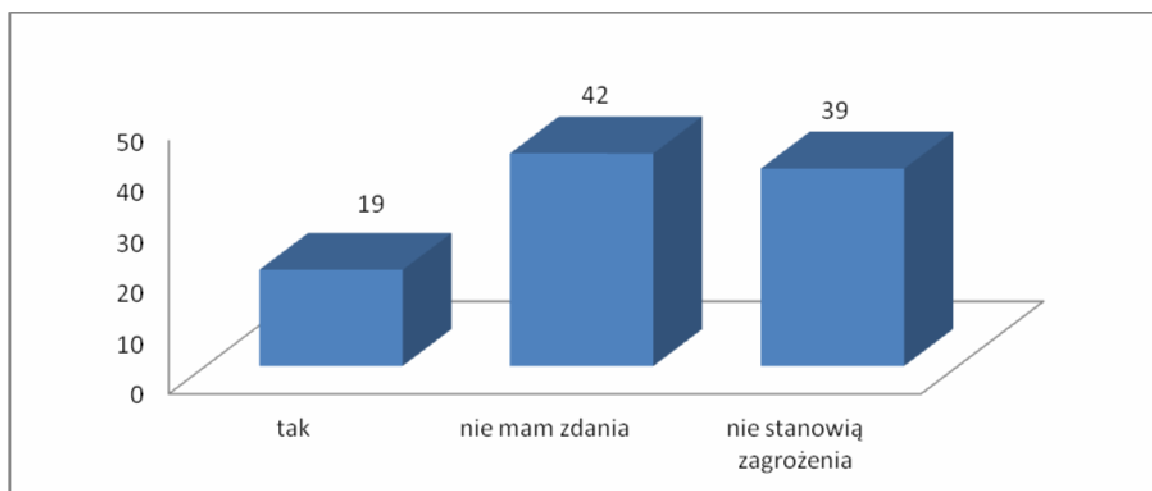

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

31% badanych sprzedawców przyznaje, że wie o przypadkach sprzedawania nieletnim alkoholu. Jednak 88% ankietowanych twierdzi, że nigdy nie sprzedali osobom nieletnim alkoholu, natomiast 12% badanych przyznaje, że zdarza się im czasem sprzedać alkohol nieletnim.

Ocena potencjalnego zagrożenia, jakie mogą w środowisku lokalnym nieść osoby pijące alkohol, kształtuje się wśród sprzedawców na stosunkowo niskim poziomie. Spośród badanych sprzedawców 19% stwierdziło, wprost, że dostrzegają takie zagrożenie ze strony pijących alkohol. 39% badanych jednoznacznie oceniła pijących, jako niezagrażających.

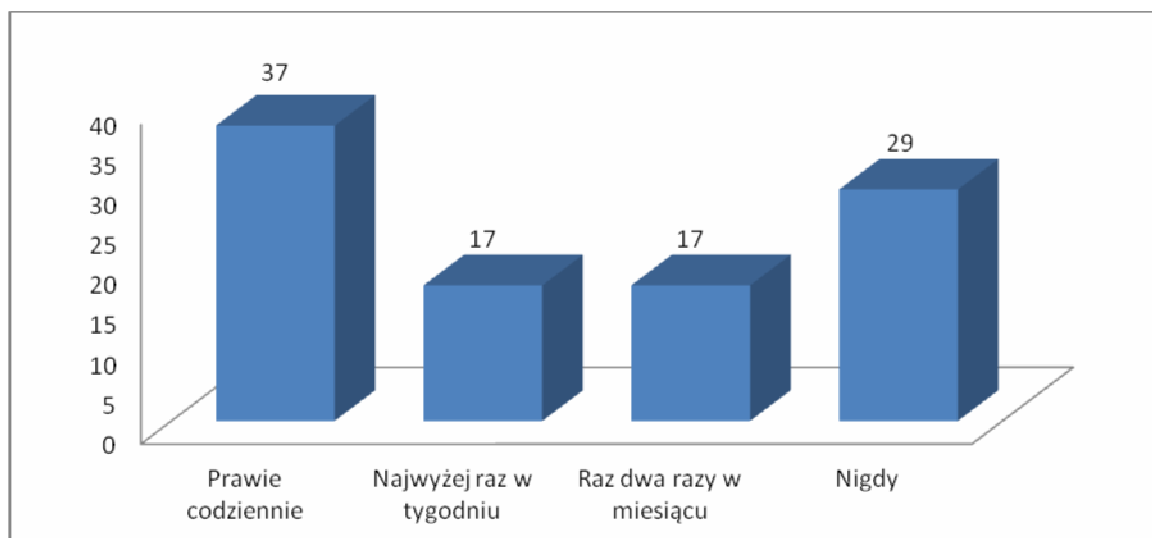
Wykres 19: Ocena zagrożenia ze strony pijących alkohol w środowisku lokalnym (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Jak widać, pracownicy punktów sprzedaży alkoholu mają małe poczucie zagrożenia ze strony osób pijących alkohol, jak wynika z ich deklaracji - w punktach, w których pracują, zdarza się, że alkohol jest spożywany.

Wykres 20: Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie punktu sprzedaży (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Według odpowiedzi 29% osób pracujących w punktach nigdy nie zdarza się, by klienci spożywali alkohol w obrębie punktu sprzedaży. 17% przyznaje, że takie zdarzenia mają miejsce kilka razy w miesiącu, 17% spotyka się z taką sytuacją w każdym tygodniu a 37% codziennie. Większość ankietowanych zaprzeczyło, aby w ciągu ostatniego miesiąca miało w ich punkcie sprzedaży miejsce nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu. Natomiast 4% przyznaje, że takie nieprzyjemne zajście miało miejsce w ich punkcie i że wezwali Policję z prośbą o interwencję.

Warto zwrócić uwagę na niezdecydowanie sprzedawców przy ocenie szkodliwości alkoholu zawartego w piwie. Niepokojące jest, jeśli osoby, które zajmują się sprzedażą tego szczególnego towaru ulegają fałszywym stereotypom na jego temat.

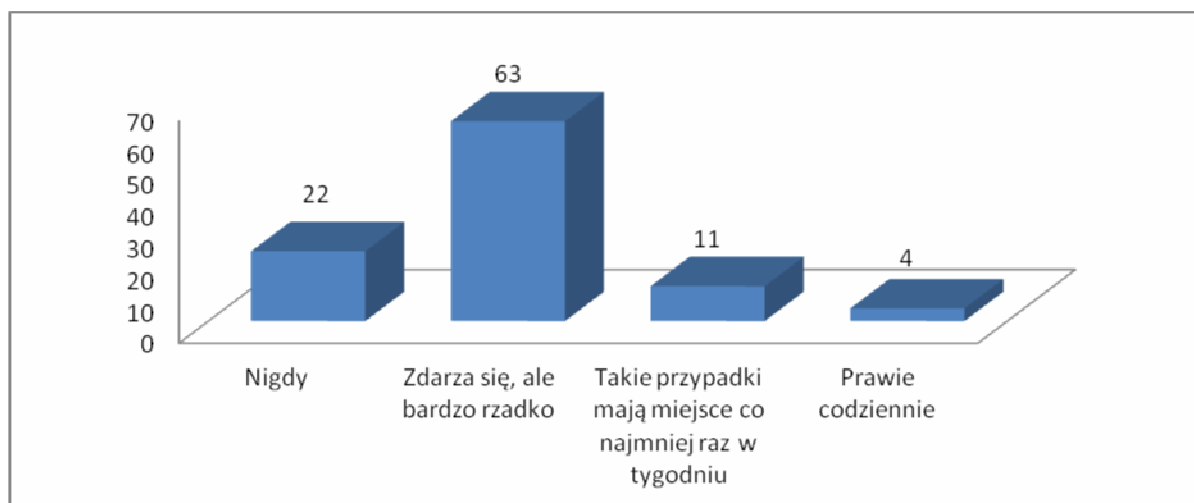
- **28% badanych sprzedawców jest przekonana, że alkohol zawarty w piwie jest mniej szkodliwy, niż ten, który występuje w wódce i winie.**
- Fałszywość stwierdzenia o mniejszej szkodliwości alkoholu w piwie wskazuje 64%,
- Nie ma zdania na ten temat 8% ankietowanych

Stwierdzenie mówiące o tym, że „piwo nie szkodzi” to jeden z często spotykanych mitów na temat alkoholu. Od osób, które zawodowo zajmują się sprzedażą alkoholu zdecydowanie należy oczekiwać wysokiego poziomu wiedzy w tym zakresie.

Pracownicy punktów sprzedaży wobec wyrobów tytoniowych

Pomimo prawnie sankcjonowanych ograniczeń wiekowych dla sprzedaży papierosów, nieletni próbują je zakupić w punktach sprzedaży. Jak wskazują jednak badani pracownicy tych punktów w analizowanej gminie takie przypadki mają miejsce, 63% badanych twierdzi, że takie sytuacje mają miejsce, ale rzadko, natomiast 22% nigdy nie spotkało się z taką sytuacją. Natomiast 11% ankietowanych deklaruje, że takie przypadki mają miejsce, co najmniej raz w tygodniu a 4% że codziennie.

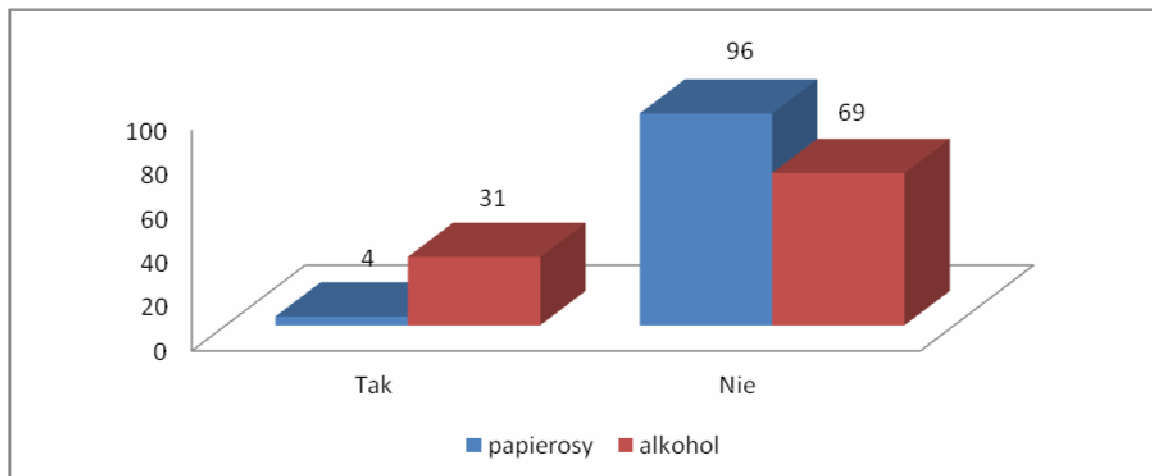
Wykres 21: Próby zakupu papierosów przez nieletnich (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Podobnie jak w przypadku alkoholu, część sprzedawców (48%) potwierdziła, że zna przypadki sprzedaży papierosów nieletnim. Większość badanych jednak zaprzecza, by sprzedawali papierosy niepełnoletnim (96%). Jednak 4% przyznaje ze sprzedało papierosy nieletnim.

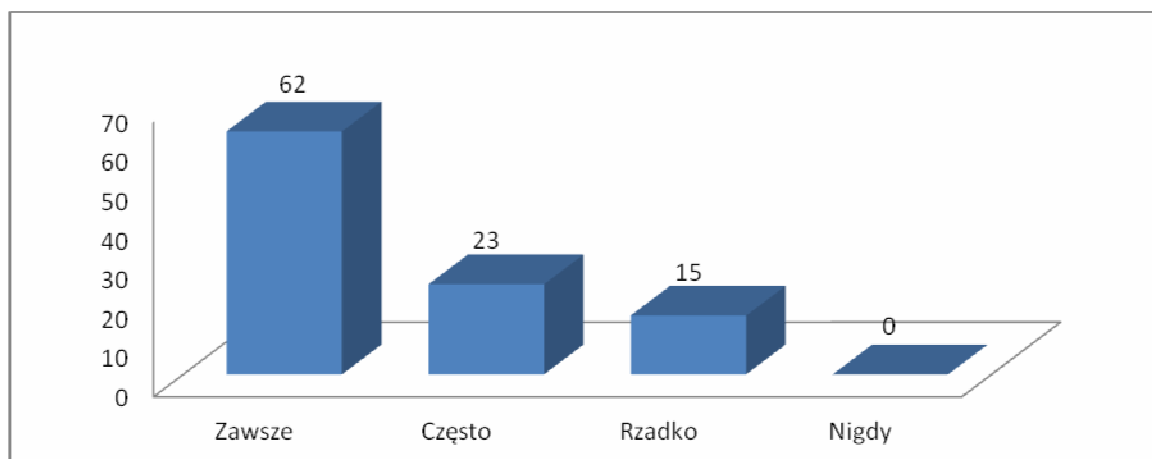
Wykres 22: Czy wiesz o przypadkach sprzedaży papierosów/alkoholu nieletnim? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

O ile ustawa dokładnie precyzuje wiek, od którego można sprzedać alkohol i papierosy w punkcie sprzedaży o tyle nie zawsze łatwo jest jednoznacznie ocenić wiek klienta. W takiej sytuacji sprzedawcy zobowiązani poprosić o dowód osobisty potwierdzający jego pełnoletniość. **Według deklaracji, tylko 62% badanych w zawsze w takiej sytuacji prosi o okazanie dokumentu. 23% ankietowanych często sprawdza tożsamość, a 15% badanych w przypadku wątpliwości dotyczących wieku kupującego rzadko prosi o okazanie dokumentu potwierdzającego pełnoletniość.** Świadczy to o potrzebie rozwijania u sprzedawców umiejętności asertywnej komunikacji z klientami.

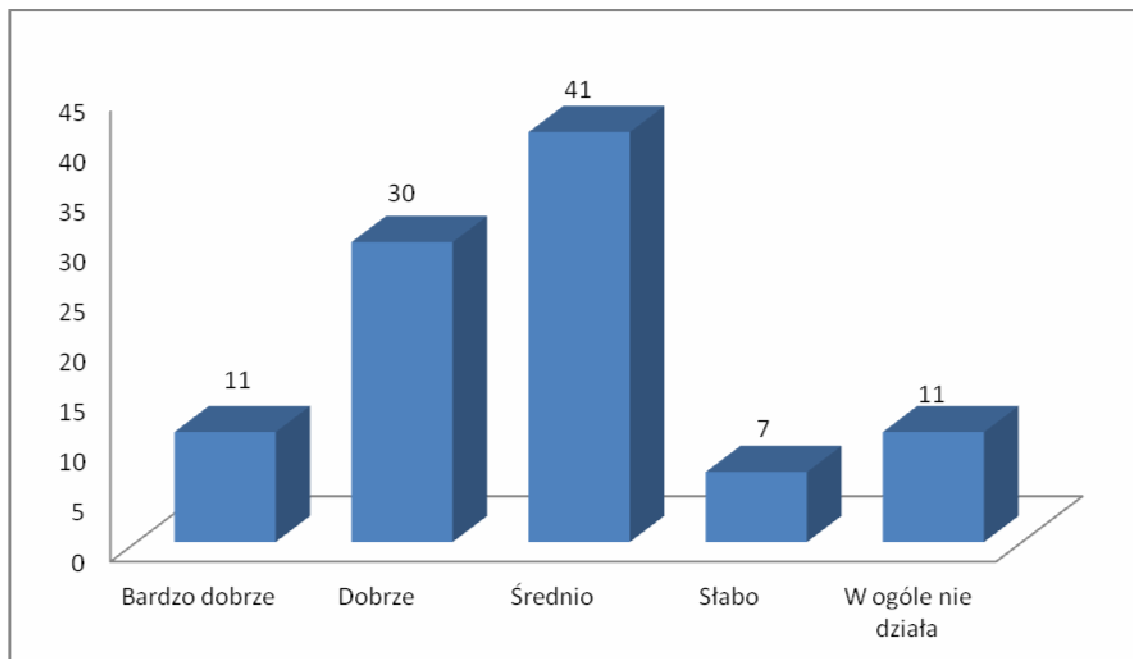
Wykres 23: W przypadku wątpliwości, jak często pytasz o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP- Kraków

Odpowiedzi na pytanie o to, jak sprzedawcy oceniają funkcjonowanie kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych w swojej miejscowości, są zróżnicowane. 11% badanych sprzedawców oceniła kontrole, jako bardzo dobre, 30% - jako dobre. Również 41% badanych, określiło kontrole, jako średnie. Natomiast 7% uważa, że kontrola funkcjonuje słabo, a 11% że w ogóle nie działa.

Wykres 24: Ocena kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Młodzież w gminie Pyzdry wobec problemów związanych z paleniem papierosów i piciem alkoholu

Palenie papierosów

Jedną z najbardziej popularnych i powszechnie dostępnych substancji uzależniających jest nikotyna. Palenie tytoniu, jako jedna z legalnych, dopuszczonych do sprzedaży substancji psychoaktywnych nie jest przedmiotem aż tak szerokiej dyskusji społecznych jak nadużywanie alkoholu czy stosowanie narkotyków. Niewątpliwie przyczyną takiego stanu rzeczy jest fakt, iż palenie papierosów nie ma tak daleko idących konsekwencji społecznych, choć bardzo poważne zdrowotne. Udział zgonów z powodu chorób wywołanych przez palenie sięga 15% wszystkich zgonów, czyli co siódma osoba umiera wyłącznie z powodu palenia¹⁰. Palenie papierosów jest przyczyną 30% przedwczesnych zgonów dorosłych mężczyzn w Polsce. Żaden inny pojedynczy czynnik nie ma tak istotnego negatywnego wpływu na stan zdrowia polskiej populacji.

¹⁰A. Gniazdowski, Zachowania a zdrowie. Podstawowe zależności. [w:] Zachowania zdrowotne. Zagadnienia teoretyczne, próba charakterystyki zachowań zdrowotnych społeczeństwa polskiego. Gniazdowski A. (red.) IMP, Łódź 1990: 100 – 101.

W populacji ogólnopolskiej na przestrzeni ostatnich kilku dekad obserwowany jest spadek liczby osób palących. Na początku lat osiemdziesiątych (1982) regularne palenie deklarowało 62% mężczyzn i 30% kobiet, ale już pod koniec tej dekady paliło tylko 50% mężczyzn i 22% kobiet.¹¹ Z analiz Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż w latach dziewięćdziesiątych (1996) w polskiej populacji było 35,3% palaczy, przy czym z ogółu mężczyzn paliło 47,3%, zaś spośród kobiet 24,5%. Te dane pokazują nową tendencję – otóż okazuje się, że stosunkowo szybko maleje liczba palących mężczyzn, ten trend jednak nie dotyczy kobiet. Odsetek palących kobiet bądź wcale nie maleje (w latach dziewięćdziesiątych w porównaniu do lat osiemdziesiątych nawet wzrósł) bądź maleje znacznie wolniej. Potwierdzają to najnowsze dane. W 2004 roku w Polsce paliło 30,1% dorosłych mieszkańców (przy czym regularne palenie deklarowało 26,3%). Spośród mężczyzn paliło 38% (regularnie – 33,9%), zaś spośród kobiet 23,1% (regularnie – 19,3%). Nieduży odsetek osób (zarówno kobiet jak i mężczyzn) deklarował palenie okazjonalne – ok. 4%.¹² Daje się, więc zauważyć duży spadek odsetka palących mężczyzn (o prawie 10 punktów procentowych w ciągu 8 lat), i niezauważalny prawie spadek palących kobiet (o 1,4 punktu procentowego). Faktem jest jednak, iż znacznie więcej kobiet niż mężczyzn nigdy nie paliło. W populacji ogólnopolskiej prawie 62% kobiet i tylko 40% mężczyzn deklaruje, iż nigdy nie palili.

Najnowsze badania CBOS pokazują, że w Polsce w dalszym ciągu pali papierosy ok. 32% ogółu społeczeństwa, przy czym mężczyźni prawie dwukrotnie częściej niż kobiety. Palenie deklaruje dwie piąte mężczyzn (40%) i jedna czwarta kobiet (24%).¹³

Odrębny problem stanowi palenie wśród dzieci i młodzieży. W tym zakresie również można dostrzec pozytywne trendy. W roku 2013 ponad połowa badanych uczniów nie paliła papierosów. Badania realizowane w latach 1992–2003 wskazywały na stopniowy wzrost odsetka uczniów regularnie palących papierosy (z 23% do 31%), jednak w roku 2008 odnotowaliśmy spadek w tym zakresie (do 22%). Obecnie możemy mówić o stabilizacji tego wskaźnika – w 2013 roku regularne palenie deklarowało 21% badanych. Wzrósł za to odsetek uczniów, którzy palą tylko w wyjątkowych sytuacjach – z 17% w 2010 roku do 21% w 2013 roku¹⁴.

W badanej gminie Pyzdry kontakt z papierosami zadeklarowało średnio 16% uczniów szkół.

Okazuje się, iż najbardziej sprzyjającą sytuacją dla pierwszych doświadczeń w tym zakresie były wakacje. Spośród uczniów deklarujących kontakt z paleniem 44% przyznaje, że po raz pierwszy palili właśnie na wakacjach. Pozostałe sytuacje, sprzyjające inicjacji nikotynowej wymieniane były przez uczniów znacznie rzadziej: szkoła – 13%, dyskoteka – 3% (odsetki wyliczone wobec uczniów deklarujących kontakt z papierosami). Pozostali badani (40%) wskazali na inne, niewymienione w badaniu, okoliczności.

¹¹ I. Kowalewski, Kultura zdrowotna studentów. Diagnoza i perspektywy, Wyd. Naukowe AP, Kraków 2006, s. 73.

¹² Stan zdrowia ludności w 2004, GUS, Warszawa 2006, s. 38.

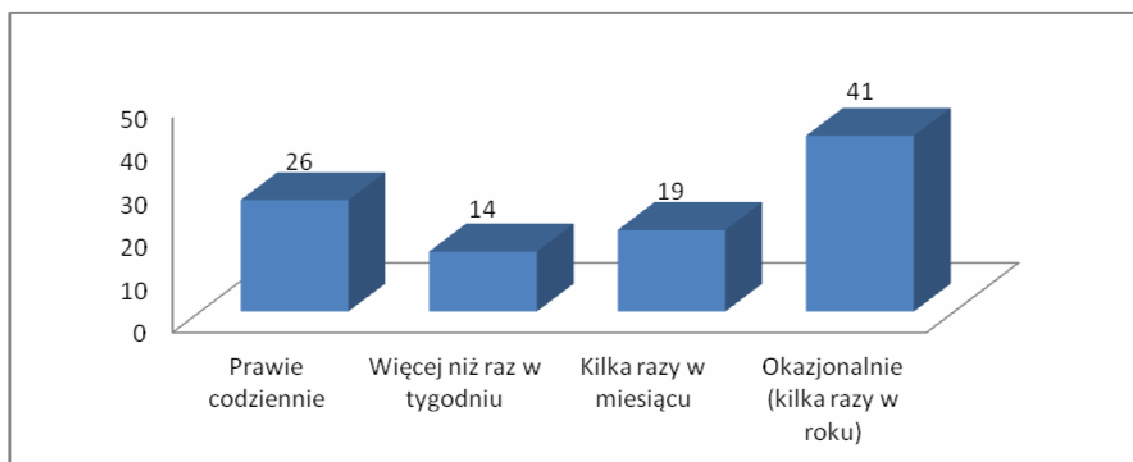
¹³ CBOS, Postawy wobec palenia papierosów. Komunikat z badań, Warszawa 2008.

¹⁴ A. Malczewski, Opinie i diagnozy nr 28, CBOS, Warszawa 2014.

Uczniowie często przyznają, że pierwszego papierosa zapalili w towarzystwie znajomych i za ich namową - potwierdza to 35% uczniów deklarujących kontakt z paleniem. Także wśród powodów palenia uczniowie często wskazywali na rówieśników. 31% uczniów pali dla towarzystwa, 15% z przyzwyczajenia, 25% w chwilach smutku lub złości, a 29% wskazuje na inne powody.

Dosyć systematycznie pali w sumie 40% uczniów deklarujących palenie, przy czym 26% - wskazuje na codzienne palenie, a 14% - na kilkakrotne w ciągu tygodnia. Natomiast 19% palących uczniów przyznaje, że pali kilka razy w miesiącu a 41% uczniów deklaruje okazjonalne palenie (kilka razy roku).

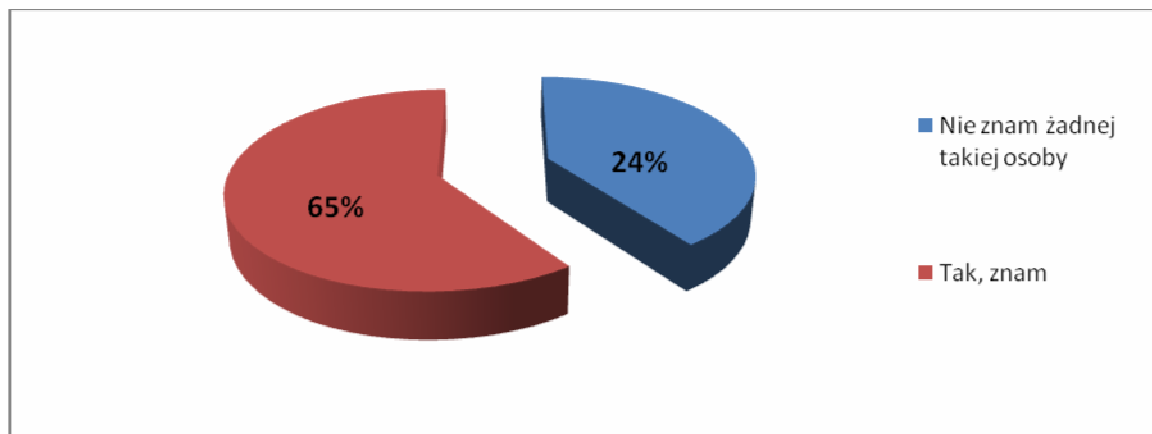
Wykres 25: Częstotliwość palenia wśród młodzieży szkolnej w gminie (dane w procentach wyliczonych wobec osób deklarujących kontakt z papierosami)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

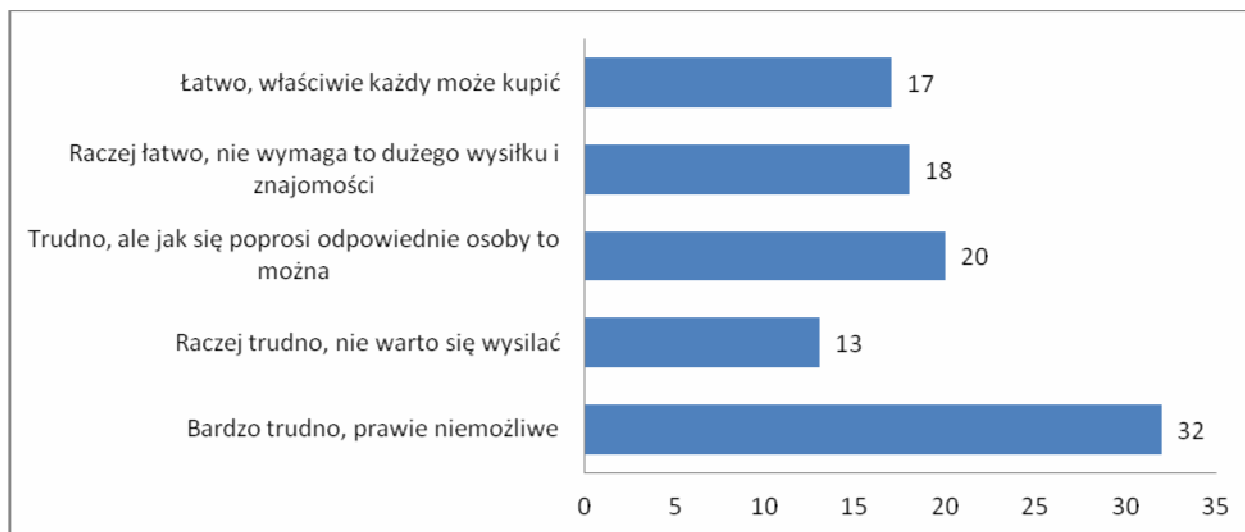
Zdaniem 62% uczniów, ich rodzice nie wiedzą o paleniu przez nich papierosów, w ocenie 15% rodzice domyślają się tego, 10% rodziców badanych uczniów wie o paleniu ich dziecka i interweniuje surowymi karami. 10% rodziców podejmuje rozmowę z palącym dzieckiem. W ocenie 3% uczniów, ich rodziców nie interesuje to, że palą papierosy.

Badani młodzi ludzie dość rzadko przyznają się do palenia, ale mają wokół siebie całkiem sporo palących znajomych. Jedynie 40% badanych uczniów wskazuje, że nie zna nikogo, kto nie mając skończonych 18 lat paliłby papierosy. Rozkład odpowiedzi na to pytanie wskazywać może na niemałe rozpowszechnienie zjawiska palenia tytoniu wśród gminnej młodzieży.

Wykres 26: Czy znasz osoby poniżej 18 lat, które palą papierosy? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Warto również zwrócić uwagę na fakt, iż uczniowie nie uważają papierosów za towar trudno dla nich dostępny. 35% twierdzi, że jest to bardzo łatwe zadanie i każdy może kupić papierosy. Dla 45% uczniów gminnych szkół kupno papierosów leży poza zasięgiem ich możliwości.

Wykres 27: Trudność kupienia papierosów w opinii młodzieży (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Warto jeszcze zwrócić uwagę na fakt, iż może się zdarzyć, że młodzi ludzie będą traktować palenie, jako sposób na radzenie sobie w trudnych sytuacjach.

- 4% z nich zdecydowanie stwierdza, że palenie pomaga w ciężkiej sytuacji.
- 8% uzależnia to od sytuacji, (czyli również zakłada taką możliwość).
- Większość uczniów (70%) jednak zaprzecza temu, że palenie może być sposobem na stres i trudne sytuacje życiowe.
- 18% ankietowanych nie ma wiedzy na ten temat.

Uczniowie wysoko oceniają swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji palenia. 36% uczniów zna ogólne skutki palenia, 56% potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu, a pozostałe 8% nie zna konsekwencji palenia papierosów.

Analiza powyższych wyników pozwala na stwierdzenie, iż zjawisko palenia papierosów wśród uczniów gminnych szkół – na podstawie ich deklaracji - wydaje się być dość szeroko rozpowszechnione. Kontakt z papierosami deklaruje duża grupa uczniów a dodatkowo spora część z nich pali systematycznie. Palący uczniowie - najprawdopodobniej przebywają również wśród osób palących – stąd deklarują znajomość znacznej liczby palących rówieśników.

Picie alkoholu

Poziom nadużywania alkoholu wśród dzieci i młodzieży w Polsce daje powód do niepokoju. Jak podaje Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 92% uczniów III klas gimnazjalnych i ponad 96% uczniów II klas szkół średnich. Natomiast do upicia się w czasie ostatniego roku przyznało się niemal 50% piętnastolatków (58% chłopców i 40% dziewcząt) i ponad 65% siedemnastolatków (74% chłopców i 54% dziewcząt).¹⁵

W badaniu przeprowadzonym w roku 2013, podobnie jak we wcześniejszych pomiarach, napoje alkoholowe okazały się wśród młodzieży szkolnej najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną, po którą sięgano częściej niż po papierosy czy narkotyki. Ponadto aktualne badania nie wskazują żadnych czynników społeczno-demograficznych silnie różnicujących młodzież w kwestii spożywania alkoholu. W ciągu miesiąca poprzedzającego badanie 72% uczniów przynajmniej raz piło piwo, 68% – wódkę i inne mocne alkohole, a 35% – wino¹⁶.

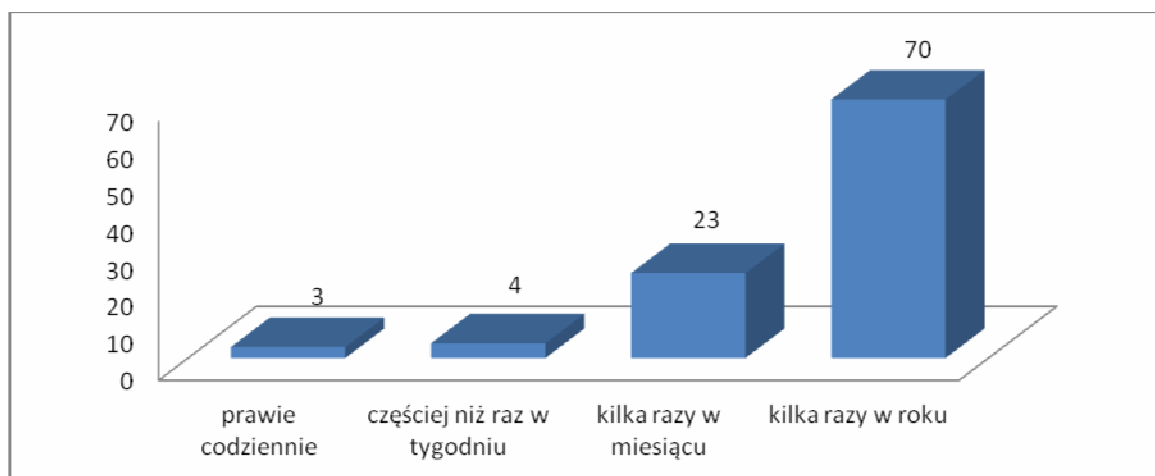
W gminie Pyzdry kontakt z alkoholem deklaruje średnio 24% uczniów. Okoliczności tego zdarzenia były podobne do inicjacji nikotynowej. Spośród uczniów, którzy przyznali się do kontaktu z alkoholem, największa część po raz pierwszy spróbowała alkoholu na wakacjach (44%). W dyskotecy/pubie po raz pierwszy piło alkohol 14% uczniów, na wagarach – 3%. Pozostali (39%) wskazywali na inne okoliczności inicjacji alkoholowej. Spośród tych, którzy pili już alkohol większość (78%) wskazuje, iż do „pierwszego razu” nikt ich nie namawiał, a alkohol pili z własnej inicjatywy.

Jak wskazują wyniki badań, większość młodych pije alkohol okazjonalnie lub kilka razy w miesiącu. Kilka razy w roku deklaruje spożycie alkoholu 70% pijących uczniów. Kilka razy w miesiącu sięga po alkohol 23% uczniów. Natomiast kilka razy w tygodniu spożywa alkohol 4% a codzienne sięganie po alkohol deklaruje 3% ankietowanych.

¹⁵ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

¹⁶ A. Malczewski, Opinie i diagnozy nr 28, CBOS, Warszawa 2014.

Wykres 28: Częstotliwość spożywania alkoholu przez uczniów (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z alkoholem)

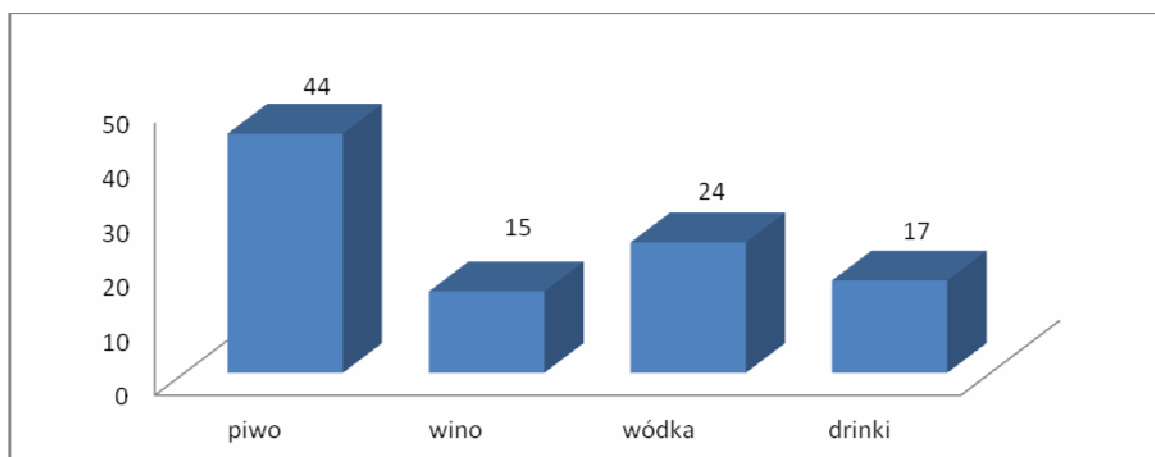

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Młodzi piją głównie dla towarzystwa (63%). Również 14% pijących uczniów przyznało, że sięga po alkohol w chwilach smutku lub złości, 3% z przyzwyczajenia. Pozostali (20%) wskazali na inne, niewymienione w badaniu okoliczności.

Zdecydowanie najbardziej popularnym wśród młodzieży napojem jest piwo – 44% badanych uczniów wskazuje, iż właśnie po nie sięga najczęściej. Na drugim miejscu plasuje się wódka (24% pijących uczniów), a następnie drinki i wino. Cechy struktury spożycia alkoholu przez młodych ludzi w Pyzdrach przedstawia poniższy wykres.

Wykres 29: Struktura spożycia alkoholu przez młodzież szkolną (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z alkoholem)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Zdaniem 44% pijących uczniów, ich rodzice nie zdają sobie z tego sprawy, 26% uczniów przyznaje jednak, że ich rodzice o alkoholu wiedzą i podejmują ten temat w rozmowach z nimi. Także 14% rodziców uczniów mimo domyślania się tego, że ich dziecko pije alkohol, nie reaguje.

7% uczniów doświadcza surowych interwencji rodziców w związku z piciem alkoholu, a rodzice kolejnych 9% mimo świadomości tego, że ich dziecko pije alkohol, nie interesuje się tym.

Warto zwrócić uwagę na stosunek uczniów do alkoholu, jako „leku na problemy”. Niestety jedną ze strategii radzenia sobie ze stresem – mało konstruktywną – bywa sięganie po alkohol. Wśród badanych uczniów panują na ten temat różnorodne opinie.

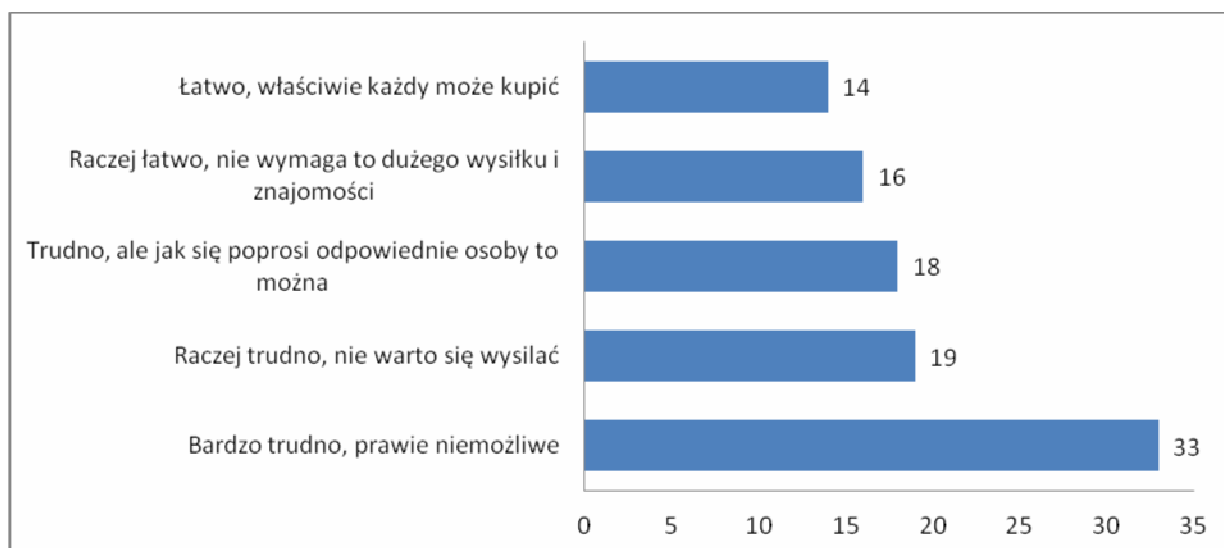
Strona | 34

- 74% badanych uważa, że alkohol nie pomaga w sytuacji kryzysowej.
- Zarazem jednak 7% uzależnia to od sytuacji.
- Dodatkowo 4% stwierdza, wprost, że alkohol pomaga w trudnych sytuacjach.
- Znaczny odsetek przyznaje, iż po prostu nie posiada wiedzy na ten temat (16%).

Młodzież także i tu wysoko ocenia swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu. Zdaniem 44% uczniów mają ogólną wiedzę na temat skutków picia a 42% deklaruje, że potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma picie na poszczególne funkcje organizmu. Niemniej jednak 14% uczniów przyznaje, że nie zna zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu.

Podobnie jak w przypadku dostępności papierosów – spora część młodych ludzi nie uważa alkoholu za towar dla nich niedostępny. Dla 33% uczniów kupno alkoholu jest bardzo trudne – wręcz niemożliwe – stąd nie warto nawet podejmować wysiłku, 30% uważa, iż jest to łatwe zadanie i nie wymaga szczególnych starań i znajomości. Opinie na ten temat prezentuje poniższy wykres.

Wykres 30: Trudność zakupu alkoholu w opinii badanych uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Profilaktyka alkoholowa i nikotynowa w gminie powinna się koncentrować na utrzymaniu właściwych postaw wobec alkoholu tych uczniów, którzy obecnie nie piją oraz na zmianie postaw wobec alkoholu niemałej części młodych ludzi, którzy mają za sobą inicjację alkoholową i nikotynową. Ważną informacją jest to, że uczniowie piją i palą raczej okazjonalnie.

Należy również zwrócić uwagę, iż pomimo prawnie sankcjonowanego zakazu sprzedaży alkoholu i papierosów nieletnim duża część uczniów uważa je za towar łatwo dla nich dostępny.

Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną

Strona | 35

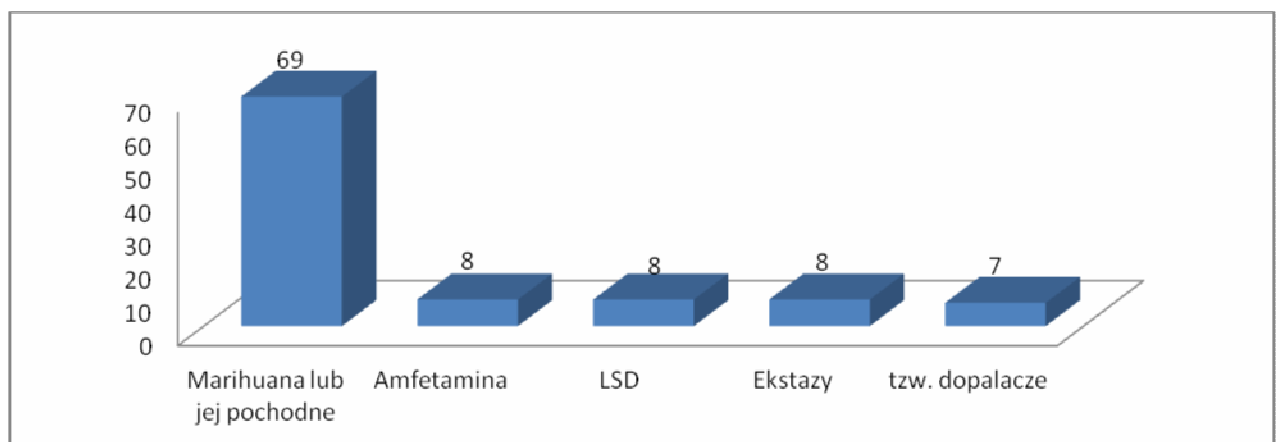
Narkomania, z którą boryka się współczesne społeczeństwo polskie ma obecnie nowe oblicze. Dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, przy czym trudno jest ustalić jakąkolwiek statystyczną prawidłowość odnośnie środowisk, które są „narkomanotwórcze”. Młodzi ludzie biorący narkotyki pochodzą zarówno z rodzin biednych jak i bogatych, pełnych i rozbitych, z małych miasteczek i dużych miast.¹⁷ Nie bez wpływu na to zjawisko pozostaje sytuacja ogólnospołeczna w Polsce. Chaos w dziedzinie aksjologicznej, brak autorytetów i ideałów, a do tego bezrobocie, brak perspektyw, trudna sytuacja materialna wielu grup społecznych, są to zawsze czynniki sprzyjające narastaniu negatywnych zjawisk społecznych.

Zwiększyła się podaż i różnorodność narkotyków na nielegalnym rynku, a tym samym ich dostępność. Zmieniły się zarówno wzory używania – jak i rodzaj najczęściej używanych substancji. Niepokojący jest fakt, że zmieniła się również ocena stosowania niektórych narkotyków, dopuszczająca używanie niektórych substancji w efekcie podążania za modą, gdzie narkotyki stają się elementem towarzyszącym zabawom młodzieży, czy wspomagają młodych ludzi w nauce.

Młodzieńcze eksperymentowanie z narkotykami sprowadza się najczęściej do doświadczeń z marihuaną, która jest najczęściej używanym przez młodzież narkotykiem.¹⁸

Młodzi ludzie – uczniowie szkół w gminie – stosunkowo rzadko przyznają się do doświadczeń z narkotykami. Spośród wszystkich badanych uczniów, średnio 5% (15 uczniów) przyznało, że miało kontakt z narkotykami.

Wykres 31: Najczęściej używane narkotyki (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z narkotykami)

¹⁷ Węgrzecka-Gilul J. ABC narkotyków. Remedium 2004, 7, s. 8-9

¹⁸ Kwiatkowski P. Propozycja nowego narzędzia do badania postawy młodzieży wobec eksperymentowania z narkotykami, W: Deptuła M. (red.), Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2005, s. 64

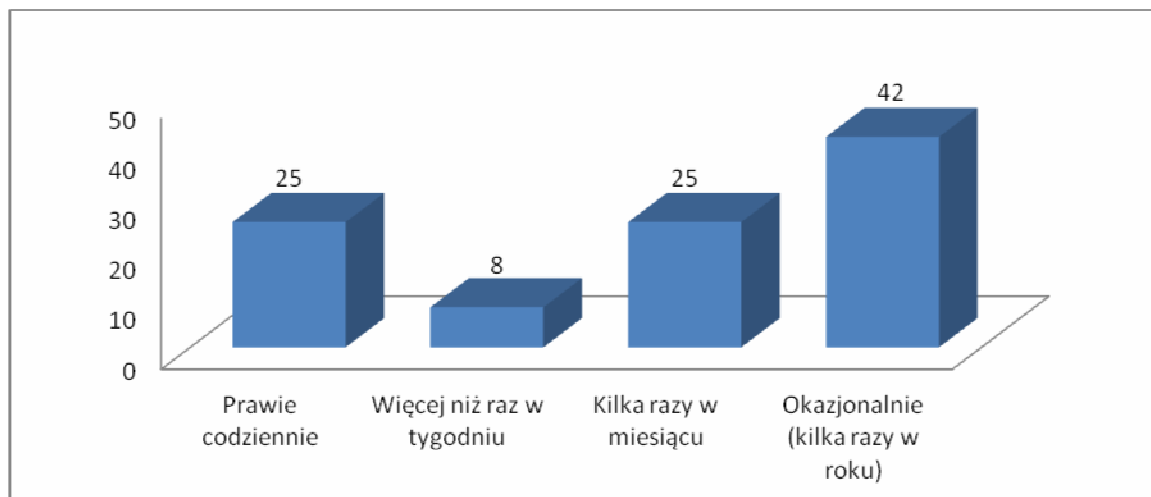
Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Podobnie jak wśród polskiej młodzieży, w gminie Pyzdry najpopularniejsza jest marihuana, do jej używania przyznaje się 69% uczniów deklarujących kontakt z narkotykami. W następnej kolejności uczniowie wymieniają Ekstazy, LSD, Amfetaminę oraz tzw. Dopalacze.

Okoliczności pierwszego kontaktu z narkotykami są zbliżone do inicjacji nikotynowej i alkoholowej. Spośród okoliczności wymienionych w badaniu, najliczniejsza grupa uczniów (54%) wskazała na wakacje, jako inicjacji narkotykowej. Rzadziej uczniowie wymieniali wagary (15%), dyskotekę (15%) i szkołę (16%).

42% uczniów deklarujących używanie narkotyków wskazuje, że sięgają po nie jedynie okazjonalnie. **Pozostali deklarują częstsze sięganie po narkotyki – w sumie 25% sięga po nie kilka razy w miesiącu, kolejne 8% uczniów używających narkotyków sięga po nie, co najmniej kilka razy w tygodniu a 25% codziennie lub prawie codziennie.**

Wykres 32: Częstotliwość sięgania po narkotyki przez uczniów (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z narkotykami)

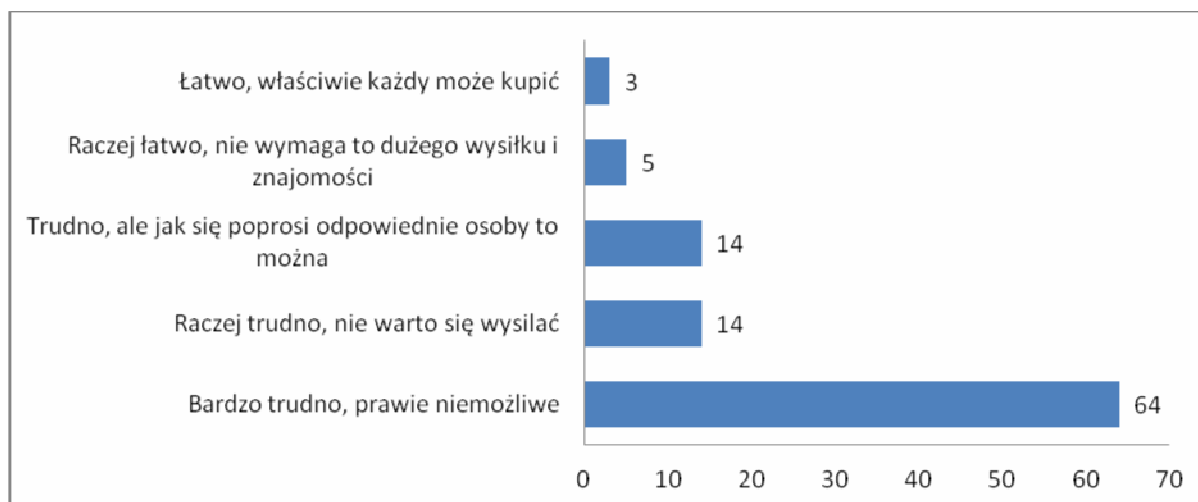

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Uczniowie sięgają po narkotyki najczęściej dla towarzystwa (40%) oraz z przyzwyczajenia (13%), w chwilach silnych emocji sięga po nie 13% oraz z innych, niewymienionych powodów (33%).

Uczniowie w dużej części są przekonani, że rodzice nie wiedzą ich narkotykowych doświadczeniach, taką odpowiedź wskazało 71% biorących uczniów. Rodzice 14% mając świadomość problemu surowo interweniują, W ocenie kolejnych 7% uczniów zażywających narkotyki, rodziców ten fakt nie interesuje, część rodziców – 7% chyba się domyśla, ale nic nie robi w tej sprawie.

Spośród wszystkich badanych uczniów – 11% wie gdzie i u kogo można kupić narkotyki, choć jak stwierdzają badani – nie jest to już tak łatwe jak w przypadku papierosów czy nawet alkoholu.

Wykres 33: Trudność zakupu narkotyków w ocenie młodzieży szkolnej (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Dla 78% badanych uczniów zakup narkotyków leży poza zasięgiem ich możliwości i jest to według nich najtrudniejsza do zdobycia substancja psychoaktywna. 8% uważa, że narkotyki są łatwo dostępnym towarem. Najłatwiej zdaniem badanych zakupić jest papierosy, a następnie alkohol, zaś narkotyki, które nie są legalnie dostępne, są najtrudniejszym do zdobycia towarem, choć jak się okazuje dla części uczniów nie jest to niemożliwe.

Uczniowie szkół w gminie zdają się mieć świadomość, iż narkotyki nie są dobrym sposobem na rozwiązywanie ich problemów.

- Zdecydowana większość z nich (84%) stwierdza, że narkotyki nie pomagają w sytuacjach kryzysowych.
- Duży odsetek uczniów nie posiada wiedzy na ten temat (13%).
- Niemniej jednak 1% młodych ludzi jest skłonna traktować narkotyki, jako antidotum na swoje problemy.
- Dodatkowo 2% uzależnia to od sytuacji.

41% badanych uczniów wie ogólnie, jakie są skutki ich zażywania, 41% jest w stanie wskazać ich wpływ na poszczególne funkcje organizmu, a 19% tych konsekwencji nie zna. Podobna ilość uczniów (16%) nie zna także prawnych konsekwencji posiadania narkotyków. Kary te zna 43% badanych uczniów, a 41% potrafi powiedzieć dokładnie, jakie grożą za to sankcje.

Uczniowie szkół w gminie stosunkowo rzadko przyznają się do doświadczeń z narkotykami a wśród tych, którzy mieli z nimi kontakt najbardziej popularnym narkotykiem jest marihuana. Niepokojące jest to, że dla dużej grupy uczniów, zdobycie narkotyków jest możliwe przy pewnym nakładzie wysiłków. Pomimo niskiej oceny wysokiej wagi zagrożenia problemem narkomanii w badaniu dorosłych mieszkańców gminy, sami młodzi odslaniają

swoje zainteresowanie eksperymentowaniem z substancjami psychoaktywnymi. Tym bardziej warto nasilić profilaktykę w tym zakresie kierowaną do uczniów.

Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym

Strona | 38

W ostatnich latach do publicznej wiadomości dociera wiele informacji na temat różnych form przemocy, zarówno domowej jak i w środowisku lokalnym – w tym przede wszystkim w szkole. Badanie zjawiska przemocy, szczególnie domowej jest trudnym przedsięwzięciem, bowiem wymaga od respondenta podzielenia się bardzo trudnymi, intymnymi osobistymi doświadczeniami. W przypadku przemocy domowej, ofiary zmuszone są do przyznania się do osobistych porażek, jako żon, mężów, matek czy dzieci. Przemoc traktują, jako sytuację poniżającą, wstydliwą, stąd ogromne bariery przez przyznaniem się do tego typu incydentów.¹⁹

Badania CBOS dotyczące doświadczania zjawiska przemocy wśród Polaków pokazują, iż przemoc i różne formy agresji nie są czymś nadzwyczajnym w życiu Polaków. Spotykają się z nią coraz częściej na ulicy, w miejscach publicznych, w pracy, w szkole, środkach komunikacji miejskiej.

Ogółem, co piąty Polak (19%) w 2004 roku oraz co czwarty (23%) w 2009 przyznaje, że padł ofiarą przemocy fizycznej. Blisko co dziesiątemu (9%) przydarzyło się to na ulicy, (lecz nie w pobliżu domu), minimalnie mniejszej grupie (8%) - w okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% ankietowanych. Co dwudziesty (5%) był ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym - restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Nieliczni doświadczyli agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w innym miejscu (po 2%).

Poważnym problemem pozostaje także, wciąż obecne w życiu Polaków, zjawisko agresji osób dorosłych wobec dzieci i młodzieży. Wprawdzie przyzwolenie na stosowanie kar fizycznych, jako środka wychowawczego ma w Polsce coraz mniej zwolenników, jednak opinia publiczna jest wciąż sceptycznie nastawiona, co do wprowadzenia całkowitego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Za jej głosem do niedawna szło także polskie prawo, dopuszczające stosowanie kar fizycznych, jeżeli nie powodują one uszczerbku na zdrowiu dziecka.²⁰ Pomimo, iż bicie dzieci w celach wychowawczych ma wciąż duże grono zwolenników – połowa uczestników (51,0%) ogólnopolskich badań z roku 2008 sprzeciwia się wprowadzeniu zakazu bicia dzieci, ponad trzy-czwarte (78,0%) uważa, że są takie sytuacje, kiedy trzeba dać „klapsa”, zaś dwie-piąte (41,0%) zgadza się ze stwierdzeniem, że „łanie nikomu nie zaszkodziło” – skala tego zjawiska maleje.²¹ W roku 1998 tylko ponad dwie-piąte (43,0%) rodziców twierdziło, że ich dzieci nie są bite, w roku 2009 jest już ich ponad dwie-trzecie (69,0%).²² Powszechnie obowiązujące (90,0%) jest także przekonanie o konieczności

¹⁹ M. Wszędzirowny, A. Majchrowska, Alkohol, papierosy, narkotyki oraz przemoc domowa w życiu uczniów z lubelskich szkół, W: Z. Kawczyńska-Butrym (red.) Uzależnienia w doświadczeniach lubelskiej młodzieży – diagnoza zjawiska, Wyd. Liberduo, Lublin 2009, s. 59

²⁰ Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.

²¹ Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.

²² Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.

powstrzymywania się od nadużywania władzy rodzicielskiej. Nawet sami zwolennicy karania fizycznego przyznają się, iż kary takie są upokarzające dla dzieci.²³

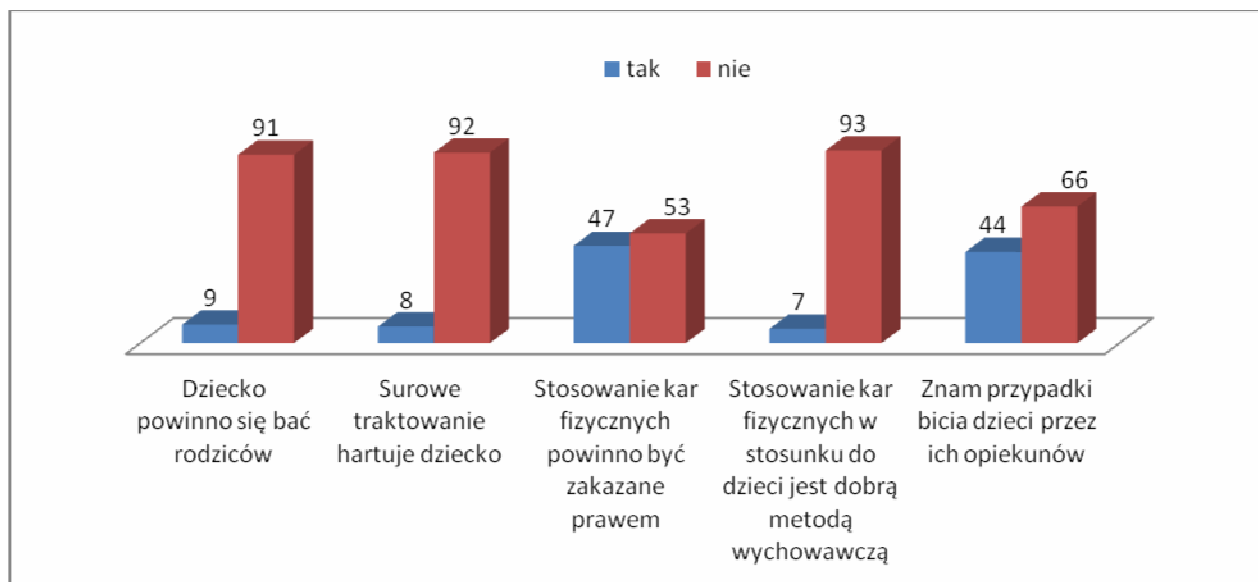
Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy

Dorośli mieszkańcy gminy Pyzdry również w zdecydowanej większości są przekonani, co do tego, iż kary fizyczne i surowe traktowanie dziecka nie stanowią dobrej metody wychowawczej. Warto jednak poznać szczegółowy rozkład odpowiedzi na pytania oscylujące wokół problematyki przemocy.

Wśród mieszkańców gminy można zidentyfikować grupę dorosłych, którzy są zwolennikami rygorystycznego wychowywania dzieci. Potwierdza to fakt, że **9% badanych uważa, iż dziecko powinno bać się rodziców**, bo wtedy łatwiej jest uzyskać posłuszeństwo i szacunek. Przeciwnych takiej postawie jest 91% respondentów, którzy twierdzą, że dziecku w okresie dorastania nie powinien towarzyszyć lęk przed rodzicami. Większość dorosłych (92%) jest przeciwna stwierdzeniu, że surowe traktowanie dziecka hartuje go, dając większe szanse na sukces wychowawczy, a dziecku pomoże lepiej sobie radzić w przyszłości, ale część mieszkańców gminy (8%) konsekwentnie dowodzi, iż surowe traktowanie dziecka zwiększa sukces wychowawczy.

Mieszkańcy gminy są zwolennikami regulacji prawnych w tym zakresie. Za wprowadzeniem (już obowiązującego) ustawowego zakazu bicia dzieci opowiada się 47%, a 53% jest przeciwnych tego typu prawnej regulacji. W tym przypadku mieszkańcy gminy są mniej rygorystyczni wobec dzieci niż populacja ogólnopolska, bowiem w badaniach CBOS za taką regulacją opowiedziało się 41%, przeciwko zaś – 51%.²⁴

Wykres 34: Opinie mieszkańców gminy dotyczące wychowania dzieci (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP- Kraków

²³ Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.

²⁴ Tamże.

Większość badanych mieszkańców gminy (93%) nie pochwała jednak stosowania kar cielesnych w procesie wychowywania dzieci. Niestety 7% z nich nadal uważa, że stosowanie kar fizycznych jest dobrą metodą wychowawczą. Trzeba przy tym zaznaczyć, że bardzo duża część badanych (44%) wskazuje, iż zna w swoim środowisku przypadki bicia dzieci przez swoich opiekunów.

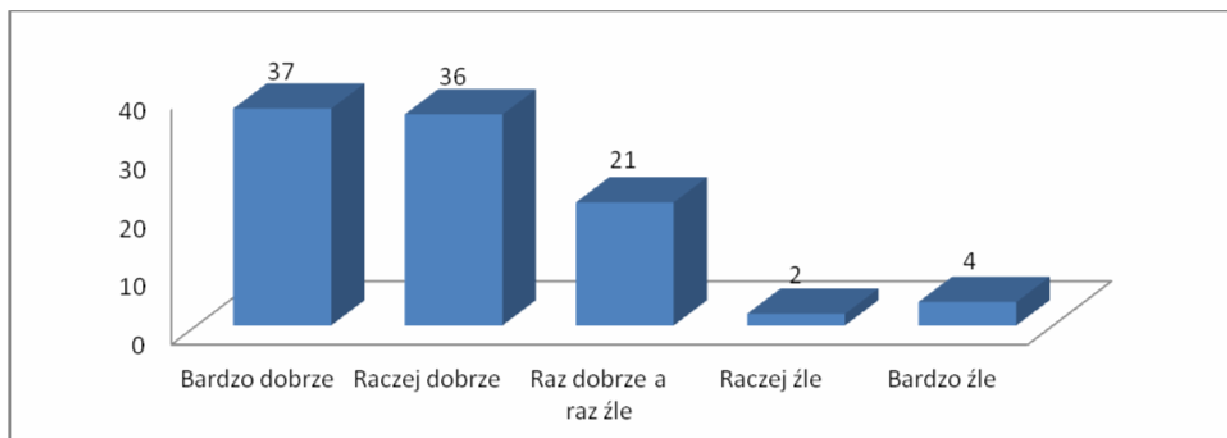
Przemoc w doświadczeniach młodzieży

Począwszy od 1998 roku obserwuje się stały, systematyczny spadek pięciu monitorowanych form przemocy w szkole: fizycznego znęcania się starszych uczniów nad młodszymi, wymuszania pieniędzy, kradzieży, odbierania siłą rzeczy osobistych i zastraszania nauczycieli przez uczniów. Najbardziej zmniejszyła się skala kradzieży, wymuszania pieniędzy oraz zjawisko tzw. „fali”. Szkoła jest miejscem bezpieczniejszym niż jeszcze piętnaście lat temu, nie można jednak powiedzieć, że przemoc została w niej całkowicie zmarginalizowana. Obecnie:

- 37% uczniów twierdzi, że w ich szkole zdarzają się przypadki fizycznego znęcania się starszych uczniów nad młodszymi, przy czym najczęściej są to wypadki „dość rzadkie” (29%); 8% mówi, że ma to miejsce często;
- 35% badanych mówi, że zdarzają się kradzieże, ale z reguły i one są okazjonalne, czyli „dość rzadkie” (29%); 6% stwierdza, że jest to zjawisko częste; 12% uczniów odpowiada, że zdarzają się przypadki odbierania siłą rzeczy osobistych, ale na ogół twierdzą, że mają one miejsce „dość rzadko” (9%);
- 12% respondentów mówi, że w ich szkole występują przypadki zastraszania nauczycieli przez uczniów, lecz są one „dość rzadkie” (9%);
- 10% uczniów wskazuje na występujące w szkole sytuacje wymuszania pieniędzy, w tym 8% mówi, że jest to zjawisko „dość rzadkie”.²⁵

Analiza klimatu, w jakim funkcjonuje młodzież szkolna w gminie Pyzdry w swoim środowisku pokazuje, że większość dzieci czuje się w szkole dobrze. 36% uczniów dobrze ocenia swoje samopoczucie w szkole, a 37% - bardzo dobrze. Istnieje jednak grupa uczniów, którzy nie zawsze dobrze czują się w szkole, do której uczęszczają. 21% uczniów gminnych szkół przyznaje, że w szkole czuje się raz dobrze, a raz gorzej. Źle lub bardzo źle czuje się w środowisku szkolnym w sumie 6% uczniów gminnych szkół.

²⁵ J. Kalka, M. Feliksiak, *Opinie i diagnozy nr 28, Młodzież 2013*, Warszawa 2014

Wykres 35: Samoocena samopoczucia w szkole uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Pomimo dobrego samopoczucia w szkole części uczniów, części zdarza się chodzić na wagary. W ostatnim miesiącu było na nich 5% uczniów. Jednak uczniowie nie opuszczają szkoły ze strachu, wagary, na które udawali się młodzi ludzie najczęściej były bez konkretnego powodu (25%), za namową kolegów (3%) lub za przyzwoleniem rodziców (23%). Pozostali uczniowie (49%) wskazali na inne, niewymienione w badaniu, powody wagarowania.

Sami uczniowie dobrze też oceniają swoje zachowanie na lekcjach i na przerwach w szkole. W zasadzie nieliczni tylko przyznają, że jest ono złe lub bardzo złe (2%). Pozostali deklarują, że ich zachowanie w szkole jest bardzo dobre (57%) lub dobre (33%). Przeciętne noty wystawiło sobie 8% uczniów.

W stałym, comiesięcznym kontakcie z pedagogiem/psychologiem szkolnym znajduje się 4% uczniów, a kolejne 6% - raz w tygodniu lub częściej. Raz na kilka miesięcy kontaktuje się z pedagogiem 5%, raz w semestrze – 18%. Pozostali (67%) nigdy nie mieli kontaktu z pedagogiem w szkole, do której uczęszczają. Oznacza to, że spora część uczniów nigdy nie korzysta z pomocy profesjonalisty w rozwiązywaniu swoich problemów szkolnych i życiowych.

Jak deklarują uczniowie – ich rodzice kontaktują się ze szkołą dosyć regularnie. Na częsty, kilkukrotny w semestrze, kontakt rodziców wskazuje 26% uczniów, a bardzo częsty (raz w miesiącu) kontakt deklaruje – 20%. Kilka razy w roku, kontaktują się ze szkołą rodzice 32% uczniów. Rzadko - raz w roku, kontaktują się ze szkołą rodzice 10% badanych uczniów. 12% uczniów przyznaje, że rodzice w ogóle nie utrzymują kontaktu ze szkołą.

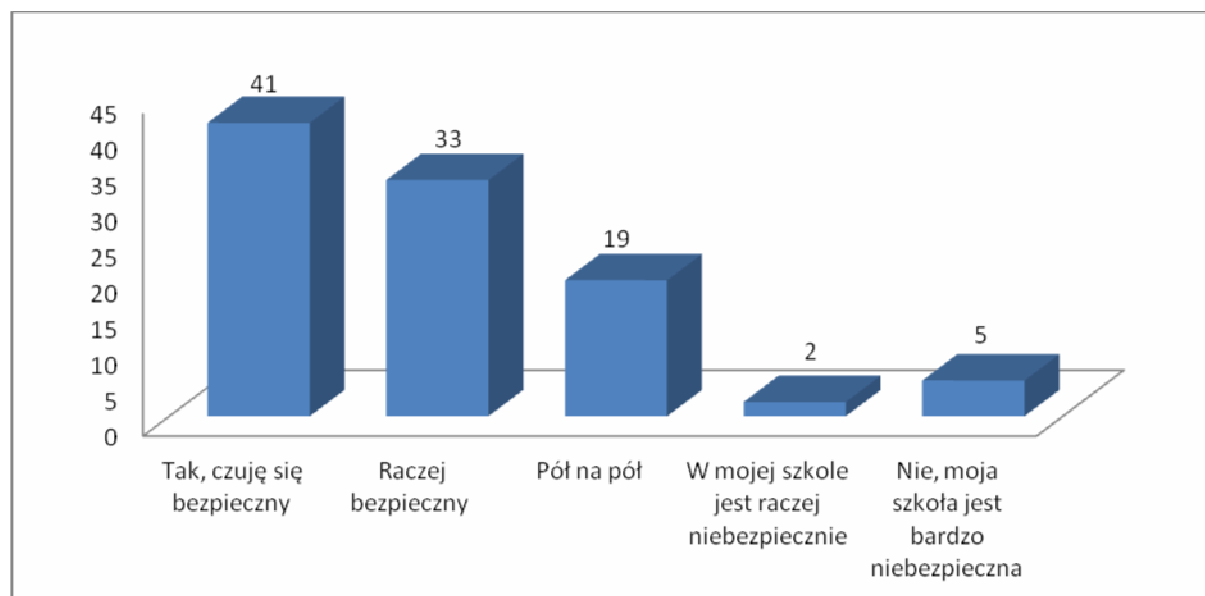
Warto wspomnieć, iż badana młodzież w zdecydowanej większości ocenia dobrze swoje relacje z rodzicami – w sumie 94% uczniów ocenia je pozytywnie (w tym, 74% jako bardzo dobre). 4% stwierdza, że są one różne: raz dobre, a raz złe. Pojedynczy uczniowie (2%) ocenili swoje relacje z rodzicami, jako złe lub bardzo złe.

Uczniowie zamieszkują najczęściej z obojgiem rodziców (80%), część z jednym z rodziców (14%) również inne miejsce zamieszkania niewymienione w ankiecie (4%). Swoją sytuację materialną oceniają w większości, jako dobrą (81%), choć 18% uczniów przyznaje, że pieniędzy wystarcza jedynie na rzeczy niezbędne.

98% uczniów czuje się w swoim domu bezpiecznie, jednak dla 2% uczniów powrót do domu jest powodem do niepokoju. Zdaniem 63% uczniów, bez względu na okoliczności, rodzice nie mają prawa uderzyć swojego dziecka. W ocenie 14% mogą to zrobić, jeśli są ku temu powody. Pozostałe 23% uczniów nie wiedziało jak odpowiedzieć na pytanie o prawo rodzica do uderzenia swojego dziecka.

Wysokie są również noty uczniów w stosunku do poziomu bezpieczeństwa w szkole. Większość badanych uczniów deklaruje, iż w szkole czuje się bezpiecznie.

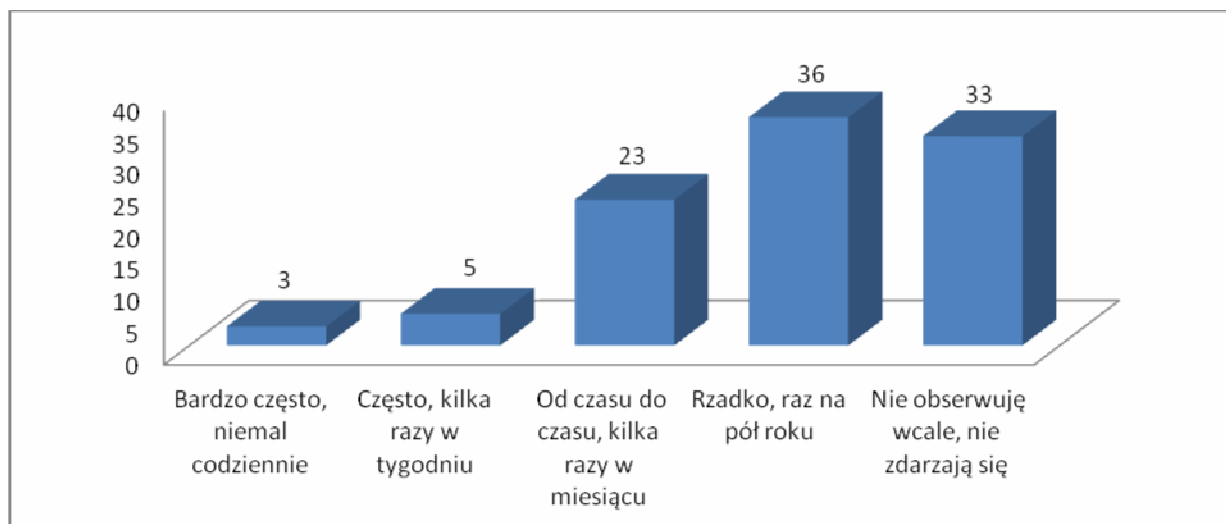
Wykres 36: Czy czujesz się w szkole bezpieczny? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Jak wynika z analizy danych, 84% młodzieży szkolnej ma zapewnione w szkole poczucie bezpieczeństwa. Trzeba jednak zauważyć, że jest grupa uczniów, którzy nie zawsze czują się bezpiecznie w środowisku szkolnym (12% pół na pół ocenia swoje poczucie bezpieczeństwa), choć tacy, którzy oceniają ją, jako niebezpieczne środowisko są raczej nieliczni (w sumie 4%).

Pomimo, że uczniowie wysoko oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa w szkole, to jednak zdarza im się obserwować w szkole zjawiska przemocy rówieśniczej. W badanych gminnych szkołach takie sytuacje zdarzają się, nawet często.

Wykres 37: Częstotliwość obserwowanych zjawisk przemocy w szkole (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

23% młodych ludzi przyznaje, iż jest świadkiem przemocy wobec innych uczniów kilka razy w miesiącu. 36% twierdzi, że ma to miejsce nieco rzadziej - raz na pół roku. Nigdy nie miało z nimi do czynienia i nie było świadkiem przemocy w szkole – 33% badanych uczniów. Ale trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że 5% przyznaje, że jest świadkiem przemocy w szkole kilka razy w tygodniu a 3% - prawie codziennie.

Z przejawami przemocy poza szkołą spotkało się 28% uczniów. 19% uczniów przyznaje, że czynnie uczestniczyło w akcie przemocy. **Osobiście doświadczyło przemocy 11% uczniów, a 14% przyznaje, że są w szkole osoby, których się boi.**

Interesująca wydaje się odpowiedź na pytanie, kogo przede wszystkim uczniowie powiadomią, jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy. Otóż okazuje się, iż najczęściej młodzi ludzie wymieniają osoby będące pracownikami szkoły, czyli znajdujące się najbliżej ewentualnego zdarzenia: wychowawcę, dyrektora szkoły, pedagoga lub psychologa (70%), w dalszej kolejności rodziców (16%) i kolegów (9%).

Wyniki badań wskazują na to, że w sytuacji zagrożenia przemocą część uczniów szukałoby wsparcia wśród swoich rówieśników, tym bardziej, zatem warto wspierać ich umiejętności rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie z przemocą doświadczaną i rozwijać wrażliwość na przemoc obserwowaną.

W badanej gminie bardzo ważne będzie także rozpowszechnianie wśród młodzieży informacji na temat instytucji wspierających osoby z problemem alkoholowym, narkotykowym lub przemocą w rodzinie, ponieważ 30% uczniów przyznaje, że nie wiedziałoby gdzie takiej pomocy szukać. 37% uczniów, pomimo nieznamośności nazw instytucji, wiedziałoby gdzie takiego wsparcia szukać, a 33% zna nawet dokładnie lokalizację takich miejsc.

Młodzież a inne zagrożenia

Komputer i Internet w życiu młodzieży

Strona | 44

Współczesny postęp cywilizacyjny powoduje, iż tzw. „nowe media”, zaczynają być w powszechnym użyciu. Coraz częściej uczestnictwo w różnych systemach społecznych (np. edukacyjnych) wymaga od ludzi, również młodych korzystania z nowych technologii informatycznych.

Badania, przeprowadzone w Europie, pokazują, że 81% młodych ludzi używa Internetu w domu, z czego 38% korzysta z Internetu każdego dnia. Najczęściej komunikują się z przyjaciółmi (przez komunikatory), odwiedzają strony internetowe, słuchają muzyki, grają w gry i ściągają potrzebne materiały. Badania pokazują, że bardzo popularne jest również używanie wyszukiwarek internetowych²⁶.

W Polsce natomiast z Internetu korzysta 96% uczniów. Tylko niecałe 3% nigdy się nim nie posługiwało. Większość ankietowanych korzysta z Internetu dłużej niż rok (26% – od roku do trzech, 21% – od 4 lat i więcej, natomiast 25% nie pamięta jak długo), a tylko 15% ma dostęp do Internetu krócej niż rok. Nie wszyscy jednak posiadają Internet w domu. Ciągłe więcej niż ¼ polskich uczniów (27%) nie ma dostępu do Internetu w domu²⁷.

W badaniach CBOS z 2004 roku, na korzystanie z Internetu przez dzieci w wieku szkolnym wskazywało 58% pytanym Polaków, z czego co trzeci (33%) wskazywał na codzienne korzystanie²⁸. W 2010 roku – już 96% uczniów deklaruje korzystanie z Internetu. To może wskazywać, jak ważnym medium stał się Internet w życiu współczesnego, również młodego człowieka. Młodzi ludzie wykorzystują Internet zarówno do nauki jak i do zabawy (twierdzi tak 52% młodych ludzi). Są jednak i tacy, którzy używają go głównie do nauki (28%) jak i wyłącznie dla rozrywki (16%)²⁹.

Młodzi ludzie z gminy Pyzdry w zdecydowanej większości posiadają i wykorzystują komputer w codziennym życiu. Spośród badanych uczniów, 92% posiada swój własny komputer.

Jak wynika z deklaracji uczniów, najczęściej wykorzystują swój komputer dla rozrywki dostępnej w Internecie. Największa grupa uczniów korzystając z komputera najwięcej czasu poświęca na korzystanie z portali społecznościowych oraz stron poświęconych rozrywce. Część badanych uczniów gminnych szkół przyznaje, że swój komputer wykorzystuje w celach nie rozrywkowych, tj. pracując lub ucząc się z jego wykorzystaniem. Według deklaracji, rzadziej uczniowie wykorzystują swój komputer przede wszystkim do grania.

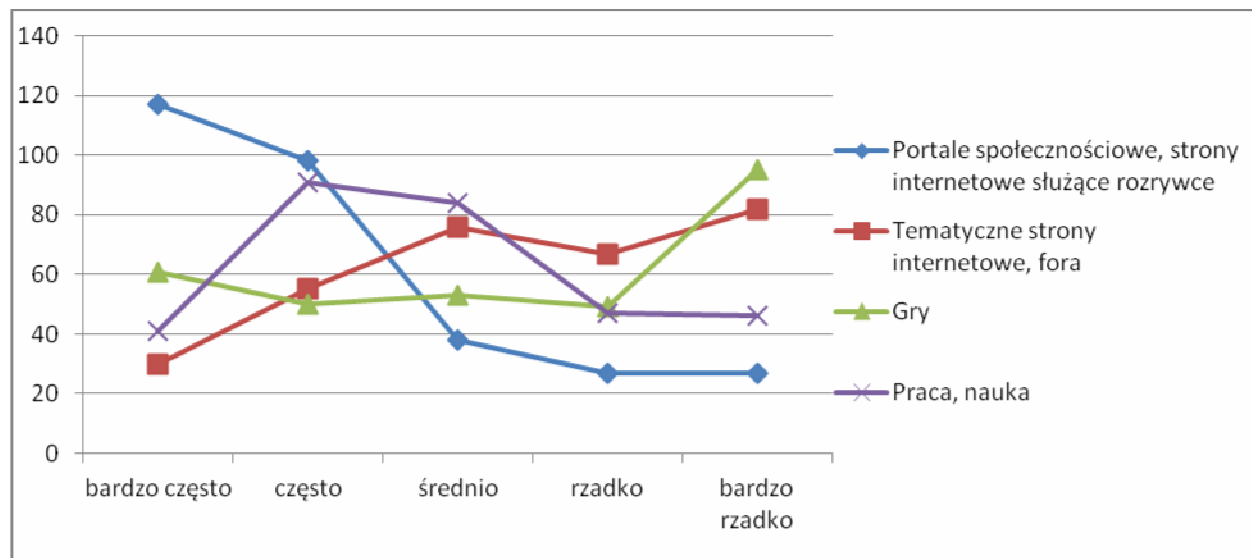
²⁶ J. Wenglorz, Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2006, s. 13

²⁷ Tamże, s. 22

²⁸ CBOS, Młodzież i Internet: korzystanie i zagrożenia, Warszawa 2004.

²⁹ J. Wenglorz, Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, op.cit., s. 22

Wykres 38: Na co poświęcasz najwięcej czasu korzystając z komputera? (pytanie wielokrotnego wyboru, dane ilościowe)

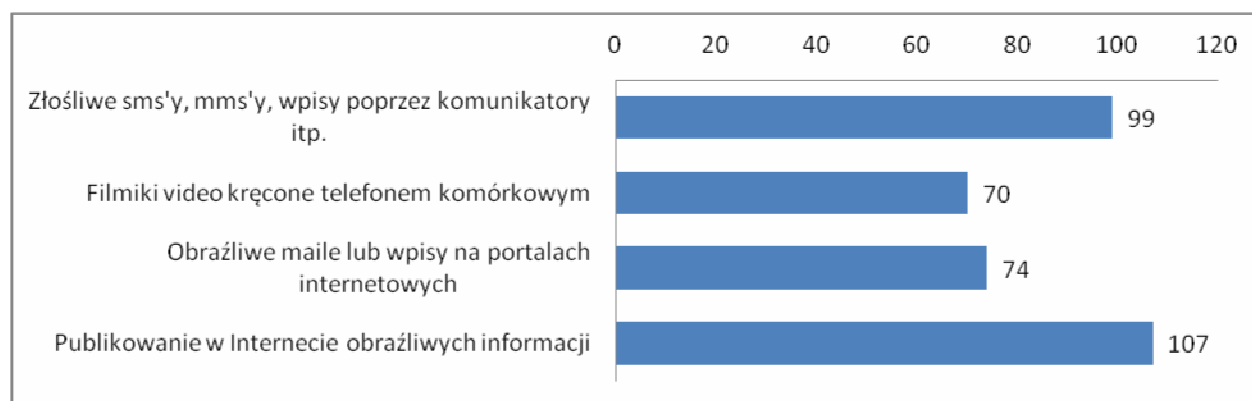

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Młodzież a cyberprzemoc

Poza tradycyjną przemocą rówieśniczą, można zaobserwować ciągły wzrost tzw. cyberprzemocy, zjawiska odnoszącego się do krzywdzenia innych za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Przeprowadzone badania wskazują na to, że jest to nasilający się problem również w gminie Pyzdry. Prawie wszyscy uczniowie gminy posiadają swój komputer, tak szeroka dostępność nowych technologii zwiększa ryzyko kontaktu również z cyberprzemocą.

Wykres 39: Czy znasz przypadki stosowania którejs z podanych niżej form przemocy? (dane ilościowe)

Źródło: Badania ankietowe MCP-Kraków

Najczęściej doświadczaną przez uczniów formą cyberprzemocy są złośliwe wiadomości wysyłane za pośrednictwem telefonu komórkowego lub Internetu oraz kontakt z publikowanymi w Internecie obraźliwymi informacjami. Nieco rzadziej spotykane są również obraźliwe maile lub wpisy na portalach internetowych. Jedną z najboleśniejszych form cyberprzemocy jest nagrywanie telefonem komórkowym filmów wideo bez zgody osoby filmowanej. **Spośród uczniów gminy 15% było nie tylko świadkiem, ale i ofiarą cyberprzemocy.**

Warto mieć przy tym na uwadze to, że zjawiska charakterystyczne dla cyberprzemocy nierzadko mają miejsce na portalach społecznościowych, bardzo obecnie wśród uczniów popularnych. Mimo tego, że większość tego typu portali posiada opcje umożliwiające ochronę danych osobowych i prywatnych informacji, często nie są one uczniom znane.

Profilaktyka współczesnych zagrożeń dotyczących korzystania z mediów powinna obejmować zarówno zagadnienia związane z kontrolą czasu spędzanego przy komputerze, jak i radzenia sobie z często zaskakującymi a czasem raniącymi lub niebezpiecznymi, zachowaniami znanych i nieznanych osób spotkanych w sieci. Są to zagadnienia wymagające od osób realizujących profilaktykę szerokich horyzontów i otwarcia na nieustannie zmieniające się nowe technologie.

Doświadczenia seksualne w opinii młodzieży gimnazjalnej

Ankieta dotycząca seksualności przeznaczona była wyłącznie dla uczniów szkół gimnazjalnych. Na terenie gminy Pyzdry znajduje się jedno gimnazjum. Uczniów w/w szkoły zapytano o opinie dotyczące sfery seksualnej i inicjacji. Niestety ankieta internetowa nie została uzupełniona, dlatego nie ma możliwości prezentacji wyników badań z tego zagadnienia.

Podsumowanie

Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych

Analiza lokalnych zagrożeń w gminie Pyzdry pozwala stwierdzić, iż najbardziej palącymi problemami w gminie - według jej mieszkańców - są bezrobocie, alkoholizm i problemy mieszkaniowe, które pociągają za sobą szereg innych problemów społecznych.

Analiza wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród badanych dorosłych mieszkańców gminy dotyczących spożywania alkoholu wskazuje, że alkohol jest obecny w ich życiu i to dość często. Werbalizowana przez mieszkańców percepcja problemów alkoholowych pozwala stwierdzić, że jest to spory problem środowiska lokalnego, traktowany przez większość mieszkańców, jako poważny. Badani dostrzegają nie zawsze właściwe wzorce zachowań związanych z alkoholem środowisku lokalnym, a część z nich czuje się zagrożona w swoim bezpieczeństwie ze strony osób pijących alkohol.

Trudno jednoznacznie ocenić deklaracje dorosłych mieszkańców gminy dotyczące kontaktu z narkotykami. Na skali znaczących problemów w gminie narkomania zajmowała stosunkowo wysoką pozycję. Spośród badanych dorosłych mieszkańców gminy, znają oni osoby używające narkotyki oraz mają źródła dostępu do narkotyków.

Aspektem wymagającym zainteresowania jest fakt potencjalnych „nieszczelnych granic” sprzedaży alkoholu nieletnim. Młodzi ludzie, uczniowie szkół w gminie przyznają, iż kupienie alkoholu czy papierosów nie stanowi dla nich większego problemu. Tymczasem, w myśl ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, sprzedaż alkoholu w wypadkach, kiedy jest to zabronione, a więc między innymi osobom nieletnim, może skutkować dla sprzedawcy i osoby nadzorującej jego pracę sprawą karną - karą grzywny, cofnięciem dla przedsiębiorcy zezwolenia na sprzedaż alkoholu, przepadkiem posiadanego alkoholu a także zakazem prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na sprzedaży lub podawaniu napojów alkoholowych (art. 43 ustawy).

W obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w gminie należy zwrócić uwagę na środowisko szkolne. Niemalży odsetek badanej młodzieży szkolnej deklaruje osobiste spożywanie alkoholu i palenie papierosów, a ich deklaracje dotyczące znajomości palących i pijących rówieśników również zdają się wskazywać, iż nie są to zjawiska marginalne w środowisku szkolnym gminy. Niezbędna, więc wydaje się kontynuacja działań profilaktycznych ukierunkowanych na dzieci i młodzież gminnych szkół.

Również problem przemocy rówieśniczej w szkole wymaga dalszej realizacji działań profilaktycznych. Wprawdzie uczniowie wysoko oceniają swoje bezpieczeństwo w szkole, ale z aktami

przemocy rówieśniczej spotykają się dosyć często. Ważne, by rozwijać u uczniów inne, niż z użyciem przemocy, sposoby radzenia sobie w sytuacjach konfliktu.

Należy, więc kontynuować projekty skupiające się na profilaktyce problemów alkoholowych i przemocy, ukierunkowane na dzieci i młodzież w gminie, cenne jest także szerokie włączanie w ich realizację rodziców uczniów. Koniecznością jest kształtowanie kompetencji młodych ludzi w zakresie właściwych postaw wobec alkoholu, papierosów i narkotyków, a także kompetencji psychologicznych i osobowościowych, bowiem w badanej gminie młodzi ludzie próbują tych substancji zarówno z własnej inicjatywy, jak i ulegają presji znajomych. Gmina podejmuje już szereg działań profilaktycznych w środowisku szkolnym, wydaje się, że warto ich ofertę nadal poszerzać, ukierunkowując ją przede wszystkim na alkohol oraz palenie papierosów i kierując do młodszych klas młodzieży szkolnej. Niezbędnym działaniem jest egzekwowanie przestrzegania przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, oraz wszystkich przepisów normujących właściwe postawy i pożądane zachowania społeczne.

Konsekwentna realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych może przyczynić się do poprawy parametrów zachowań wobec alkoholu, papierosów i narkotyków zarówno dorosłych jak i nieletnich mieszkańców gminy.

Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach

Na podstawie dokonanej diagnozy stwierdzić można, iż w gminie niezbędne będzie podjęcie następujących działań:

Strona | 49

- 1) Kontynuacja działań w zakresie profilaktyki szkolnej w oparciu o programy wykorzystujące aktywność własną uczniów i programy profilaktyczne.
 - Kontynuacja realizacji programów dotyczących zagadnień podnoszących świadomość w zakresie zdrowotnych, psychologicznych i społecznych konsekwencji nadużywania alkoholu. Wysoki poziom wiedzy jest, bowiem niezbędny do podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących picia i palenia – a jak deklarują uczniowie w gminie – inicjacja nikotynowa i alkoholowa często następuje z inicjatywy samych młodych ludzi.
 - Kontynuacja realizacji programów profilaktycznych kształtujących kompetencje osobowościowe młodych ludzi oraz ich zdolności interpersonalne niezbędne dla satysfakcjonującego funkcjonowania wśród rówieśników bez pomocy alkoholu, papierosów i narkotyków.
 - Kontynuacja realizacji projektów profilaktycznych dotyczących zagadnienia przemocy rówieśniczej a także nowych form przemocy za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Zwrócenie szczególnej uwagi na kwestie związane z ochroną przed doświadczaną cyberprzemocą.
 - Zwrócenie uwagi na problemach profilaktyki alkoholowej i nikotynowej, bowiem to one stanowią największy problem wśród młodzieży szkolnej gminy.
 - Ułatwienie dostępności programów edukacyjnych dla osób dorosłych dotyczących problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, przeciwdziałających przemocy, promujących zdrowy tryb życia m.in. poprzez preferowanie programów profilaktycznych w szkołach obejmujących oprócz młodzieży także rodziców/prawnych opiekunów. Jak bowiem wynika z badań – zachowania ryzykowne młodzi ludzie podejmują najczęściej poza terenem szkoły i możliwością jej wpływu – stąd ogromna rola rodziców, ich wiedzy oraz umiejętności współpracy z dzieckiem w zakresie kształtowania właściwych zachowań.
 - Kontynuacja realizacji profilaktycznych działań alternatywnych, wskazujących na możliwość atrakcyjnego spędzania wolnego czasu oraz promowania prozdrowotnego stylu życia.
- 2) Utworzenia grup samopomocowych.
- 3) Kontrola sprzedaży alkoholu oraz papierosów na terenie gminy.
- 4) Realizacja szkoleń dla sprzedawców.
- 5) Wykorzystanie lokalnych zasobów dla tworzenia koalicji na rzecz ograniczania problemów alkoholowych w gminie.

- 6) Dalsze wspieranie działalności Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego oraz Punktu Konsultacyjno-Terapeutycznego.
- 7) Aktywne działania w obszarze procedury Niebieskiej Karty oraz koordynacja lokalnych instytucji w tym zakresie.

Bibliografia:

Spis publikacji:

1. Adamek M., Substancje psychoaktywne. Świadomość zagrożeń. Wyd. Akademii Medycznej, Poznań 2000.
2. Augustynek A., Uzależnienie od Internetu wśród studentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, w: L.H. Haber (red) Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość, Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne, Kraków 2004, s.476.
3. Gniazdowski, Zachowania a zdrowie. Podstawowe zależności. [w:] Zachowania zdrowotne. Zagadnienia teoretyczne, próba charakterystyki zachowań zdrowotnych społeczeństwa polskiego. Gniazdowski A. (red.) IMP, Łódź 1990.
4. Kalka J., Feliksiak M., Przemoc w szkole i inne zjawiska niepożądane, W: Opinie i diagnozy nr 28. Młodzież 2013, Warszawa 2014
5. Komunikat z badań CBOS, Młodzież 2010, Warszawa 2011.
6. Komunikat z badań CBOS, Młodzież i Internet: korzystanie i zagrożenia, Warszawa 2004.
7. Komunikat CBOS, Polacy o hazardzie, Warszawa 2009.
8. Komunikat z badań CBOS, Postawy wobec palenia papierosów, Warszawa 2008.
9. Komunikat z badań CBOS, Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych, Warszawa 2007.
10. Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.
11. Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.
12. Kowalewski, Kultura zdrowotna studentów. Diagnoza i perspektywy, Wyd. Naukowe AP, Kraków 2006.
13. Kwiatkowski P. Propozycja nowego narzędzia do badania postawy młodzieży wobec eksperymentowania z narkotykami, W: Deptuła M. (red.) Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2005.
14. Majchrowska, R. Bogusz, Addictions among students – demand for prevention, W: Jackowska I., Iskra M., Borzęcki A., Sztanke K. (red) Higieniczno-środowiskowe uwarunkowania zdrowia, Katedra i Zakład Higieny UM, Lublin 2008.
15. Majchrowska, R. Bogusz, Stosowanie substancji psychoaktywnych przez studentów farmacji, W: Domżał-Drzewicka R., Ścibior A., Kaźmierak H. (Red) Uzależnienia a rodzina. Wybrane zagadnienia, Wyd. Makmed, Lublin 2008.
16. Malczewski A., Młodzież a substancje psychoaktywne, W: Opinie i diagnozy nr 28. Młodzież 2013, Warszawa 2014
17. Moskalewicz J, Świątkiewicz G. Nadużywanie substancji psychoaktywnych na tle innych problemów społecznych w Polsce, W: Piątkowski W., Brodniak W. (red) . Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna. Wyd. WSSG, Tyczyn 2005, s. 204
18. Piątkowska M., Młodzież pali, pije i gra, Gazeta Wyborcza, http://wyborcza.pl/1,76842,9377350,Mlodziez_pali_pije_i_gra.html
19. Stan zdrowia ludności w 2004, GUS, Warszawa 2006.

20. Wenglorz J., Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2006, s. 13
21. Węgrzecka-Giluń J. ABC narkotyków. Remedium 2004, 7, s. 8-9
22. Wszędzirowny M., Majchrowska A., Alkohol, papierosy, narkotyki oraz przemoc domowa w życiu uczniów z lubelskich szkół, W: Z. Kawczyńska-Butrym (red.) Uzależnienia w doświadczeniach lubelskiej młodzieży – diagnoza zjawiska, Wyd. Liberduo, Lublin 2009, s. 59

Źródła internetowe:

23. www.bazy.ngo.pl
24. www.parpa.pl
25. www.stat.gov.pl